

**Nuorten päihteidenkäyttö Helsingin Sanomien kirjoituksissa
2004–2006**

**Heidi Korhonen
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2011**

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

KORHONEN, HEIDI: Nuorten päihteidenkäyttö Helsingin Sanomien kirjoituksissa 2004–2006
Pro gradu-tutkielma, 59 s.
Sosiaalityö
Ohjaaja: Tarja Pösö
Toukokuu 2011

Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää mitä Helsingin Sanomien kirjoitukset kertovat nuorten päihteidenkäytöstä ja siihen vaikuttamisesta vuosina 2004–2006. Ajankohta on valittu siksi, että vuonna 2004 tapahtui merkittävä alkoholipoliittinen muutos kun alkoholiveroa alennettiin ja tästä muutoksesta käydyssä yhteiskunnallisessa keskustelussa nuoret olivat paljon esillä. Tutkimus ei kuitenkaan rajoitu pelkästään nuorten alkoholinkäyttöön vaan kattaa myös muiden päihteiden käytön. Esillä ovat alkoholin lisäksi huumeet, imppaaminen, lääkkeiden käyttäminen päihtymistarkoituksessa ja sekakäyttö. Analyysimenetelmänä tutkimuksessa on sisällönanalyysi. Aineistona olevat 135 kirjoitusta on kerätty käyttämällä Helsingin Sanomien Internet-sivuilta löytyvää arkistoa.

Yleisimpiä toimijoita kirjoituksissa olivat poliisi, sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, tutkijat, poliitikot ja nuorten vanhemmat. Muutamissa kirjoituksissa nuoret pääsivät myös itse kertomaan päihteidenkäytöstään. Ristiriitaisuudet olivat ominaisia kirjoituksille. Kerrottiin esimerkiksi sekä nuorten päihteidenkäytön lisääntymisestä että vähentymisestä. Heti alkoholiveron alentamisen jälkeen Helsingin Sanomissa esiintyy paljon huolta veroalennuksen vaikutuksista nuorten päihteidenkäyttöön, mutta myöhempien kirjoitusten perusteella nuorten alkoholin käyttö ei ollut merkittävästi muuttunut. Huumeiden käytön osalta esillä olivat erityisesti nuorten asenteiden muuttuminen sallivammaksi kannabiksen käytön suhteen ja uudet huumeet gamma ja lakka. Huumeongelmaa käsiteltiin maltillisesti ilman ongelman liioittelua. Pelkkien uhkakuvien sijasta nuorten päihteidenkäytöstä kirjoitettiin myös positiiviseen sävyyn.

Päihteidenkäyttöön vaikuttamisen keinoiksi tarjottiin kontrollin lisäämistä ja poliisi oli paljon esillä kirjoituksissa, mutta muitakin keinoja esiintyi. Sosiaalityö nähtiin yhtenä keinona nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi. Sosiaalityöntekijät pääsivät myös asiantuntijoina kertomaan nuorten päihteidenkäytöstä. Kodin merkitystä nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamisessa korostivat sekä asiantuntijat että nuoret itse.

Helsingin Sanomien nuorten päihteidenkäyttöä koskeville kirjoituksille vuosina 2004–2006 on ominaista ristiriitaisuudet ja moninaisuus. Kirjoituksissa esiintyy huolta nuorten päihteidenkäytöstä, mutta niiden perusteella voi myös todeta, että nuorten päihteidenkäytössä on tapahtunut positiivisia muutoksia. Nuorten päihteidenkäyttöä voidaan pitää sosiaalisena ongelmana johon on tarpeen vaikuttaa myös sosiaalityön keinoin, mutta ongelmaa ei ole syytä liioitella.

Asiasanat: nuori, päihteidenkäyttö, alkoholi, huume, sanomalehti, sisällönanalyysi

University of Tampere

School of Social Sciences and Humanities

KORHONEN, HEIDI: The intoxicant use of young people in the articles of the Helsingin Sanomat 2004–2006.

Master's Thesis, 59 pages.

Social Work

Supervisor: Tarja Pösö

May 2011

The purpose of this qualitative research is to establish what articles in the Helsingin Sanomat newspaper report about the intoxicant use of young people and how the problem has been affected by from 2004 to 2006. This time frame was chosen because a significant change in the alcohol policy occurred in 2004, as the alcohol tax was lowered. In the societal discussion on this change, the focus was often on young people. Nevertheless, this research does not only focus on the alcohol use of young people, but it also includes the use of other intoxicants such as drugs, inhalant abuse, substance abuse and combined drug intoxication. The analysis method used in this study is content analysis. The research material of the study are 135 articles which have been gathered from the archive service of internet site of the Helsingin Sanomat.

The most frequent actors in the articles are the police, social and health care professionals, researchers, politicians and parents. In a few articles, the youngsters themselves had the opportunity to speak about their use of intoxicants. Incongruity was a characteristic of the articles – as for example, a text could describe both the growth and reduction of intoxicant use. Immediately after the alcohol tax was lowered, the articles of the Helsingin Sanomat feature a concern for the effects of the lowered tax on the young people's use of intoxicants. Later, on the other hand, the articles reveal that the alcohol usage of young people has not considerably changed. Where drugs are concerned, the articles especially bring out the new drugs gamma and varnish, as well as the fact that young people are now more permissive about the use of cannabis. Also, the drug problem was dealt moderately in the articles, without exaggerating the problem. Instead of stating mere threats, the intoxicant use of young people was also dealt with a positive tone.

The articles suggest added control as a means of affecting intoxicant use, and the police as well was often mentioned, although there are also other methods mentioned. Social work was seen as a means of affecting the intoxicant use of young people. As professionals, social workers also had the change to relate on the young people's use of intoxicants. Both professionals and youngsters themselves emphasised the family's role on the young people's use of intoxicants.

Incongruity and variety were prominent features in the articles of the Helsingin Sanomat (2004–2006) on the intoxicant use of young people. The articles show concern for the intoxicant use of young people, but they also give reason to state that some positive changes have occurred in the intoxicant use of young people. The young people's use of intoxicants can be considered as a social problem. It is necessary to try to affect the usage also through social work, although the problem should not be overstated.

Key words: young people, intoxicant, alcohol, drug, newspaper, content analysis

Sisältö

JOHDANTO	1
1 PÄIHTEIDENKÄYTTÖ SUOMESSA	3
1.1 HISTORIAA	3
1.2 PÄIHDEPOLITIikka JA LAINSÄÄDÄNTÖ	5
2 NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ	8
2.1 PÄIHTEIDEN KÄYTÖN ALOITTAMINEN	8
2.2 NUORTEN ALKOHOLIN KÄYTTÖ	9
2.3 NUORTEN HUUMEIDEN KÄYTTÖ	11
2.4 NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ SOSIAALITYÖSSÄ	13
3 SANOMALEHTI JA SOSIAALISET ONGELMAT	16
3.1 SANOMALEHTIKIRJOITUKSET SOSIAALISTEN ONGELMIEN MÄÄRITTÄJÄNÄ	16
3.2 PÄIHTEIDENKÄYTTÖ SANOMALEHDISSÄ	17
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
4.1 TUTKIMUSKYSYMYS	19
4.2 AINEISTO	19
4.3 SISÄLLÖNANALYYSI	20
4.4 ANALYYSIN VAIHEET	21
5 AINEISTON ANALYYSI	22
5.1 KIRJOITUKSISSA ESIINTYNEET TOIMIJA T	22
5.2 NUORTEN PÄIHTEIDENKÄYTTÖ	25
5.3 ALKOHOLIVERON ALENTAMINEN	36
5.4 NUORTEN PÄIHTEIDENKÄYTTÖÖN VAIKUTTAMINEN	40
5.5 SOSIAALITYÖ JA NUORTEN PÄIHTEIDENKÄYTTÖ	45
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	50
LÄHTEET	55

JOHDANTO

Nuorten päihteiden käyttöä kohdataan monissa paikoissa, joissa sosiaalityöntekijät työskentelevät. Erityisesti koulukuraattorina ja lastensuojelun sosiaalityöntekijänä toimivat kohtaavat paljon nuorten päihteiden käyttöä. Myös nuorisoasemilla, jotka tarjoavat päihdehoitoa nuorille, työskentelee sosiaalityön koulutuksen saaneita sosiaaliterapeutteja. Aiheesta on tehty tutkimusta enemmän muiden tieteenalojen piirissä, mutta sosiaalityössä aihetta on tutkittu melko vähän siihen nähden miten paljon sosiaalityöntekijät sitä arjessaan kohtaavat. Oma kiinnostukseni aiheeseen heräsi halusta työskennellä nuorten parissa ja saada sitä varten lisää tietoa nuorten päihteidenkäyttöön liittyen.

Sanomalehtikirjoittelun kautta saa hyvin kuvaa siitä millaisia ilmiöitä nuorten päihteidenkäyttöön liittyy ja mitä niistä kerrotaan julkisuudessa. Sekin on kiinnostavaa, että keiden annetaan kertoa nuorten päihteidenkäytöstä sanomalehtien kirjoituksissa. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää mitä Helsingin Sanomien kirjoitukset kertovat nuorten päihteidenkäytöstä ja siihen vaikuttamisesta. Olen käyttänyt aineistona kirjoituksia vuosilta 2004–2006. Valitsin vuodet sillä perusteella, että 2004 tapahtui merkittävä päihdepoliittinen muutos kun alkoholiveroa alennettiin. En kuitenkaan tässä tutkimuksessa keskity pelkästään alkoholiin, vaan käsittelen myös huumeita ja päihteiden sekakäyttöä.

Käsittelen nuorten päihteidenkäyttöä hyvin monipuolisesti. Käsittelen tutkimuksessani nuorten vakavia päihdeongelmia, jotka vaativat laitoshoidoa, mutta toisaalta myös alaikäisten ensimmäisiä päihdekokeiluja ja päihdeongelmien ennaltaehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä. Nuorten päihteidenkäyttö on yhteiskunnallisesti merkittävä asia ja vaatii myös poliittisia toimenpiteitä. Näin ollen nuorten päihteidenkäytön tutkimista voidaan pitää perusteltuna tutkimuskohteena yhteiskuntatieteessä. Sanomalehtikirjoitusten käyttäminen aineistona tarjoaa hyviä mahdollisuuksia selvittää nuorten päihteidenkäyttöön liittyvää poliittista keskustelua ja siihen liittyviä toimenpiteitä sekä erilaisten toimijoiden näkemyksiä.

Luvussa 1 esittelen päihteidenkäytön historiaa ja lainsäädäntöä sekä päihdepolitiikkaa Suomessa yleisesti ja luvussa 2 keskityn tarkastelemaan erityisesti nuorten päihteidenkäyttöä ja siihen liittyvää aikaisempaa tutkimusta. Luku 3 käsittelee sanomalehteä sosiaalisten ongelmien rakentajana. Tässä luvussa esittelen joitakin aikaisempia tutkimuksia joissa on käytetty aineistona sanomalehtikirjoituksia. Luvussa 4 esittelen tutkimuksen toteuttamista. Aineiston analyysi on luvussa 5 ja luku 6 sisältää johtopäätöksiä ja pohdintaa tutkimuksen tuloksista.

1 PÄIHTEIDENKÄYTTÖ SUOMESSA

1.1 Historiaa

Kieltolain kumoamisen jälkeen Suomessa säädettiin väkijuomalaki vuonna 1932. Alkoholipolitiikassa pyrittiin tavoitteisiin aikaisempaa tehokkaamman valvontakoneiston luomisella. Vuonna 1937 voimaan tulleen alkoholilain myötä ilmeni ongelmia myyntijärjestelmän kontrollissa ja kontrollia pyrittiin entisestään tiukentamaan. Tiukka kontrolli alkoholin myynissä jatkui vielä sota-ajan jälkeenkin. (Ahonen 2005, 12–14.)

A-klinikkojen toiminta käynnistyi Helsingissä ja Vaasassa (Alkon vuosikertomukset 1953–56) ja A-klinikkasäätiö perustettiin 1955 (A-klinikkasäätiön perustamiskokouksen pöytäkirja 10.10.1955). Sosiaalityöntekijät olivat A-klinikkasäätiön toiminnassa alusta asti vahvasti mukana, mutta heidän työnsä merkitys korostui lisää kun 1950-luvun lopulla alettiin vähentää lääkehoitoa (Ahonen 2005, 122–124.)

1969 alkoi uusi kausi suomalaisessa alkoholikulttuurissa kun keskioluen myynti vapautettiin. Suomalaisten alkoholinkulutus alkoi merkittävästi kasvaa ja maaseudullakin oli mahdollisuus ostaa alkoholia. Raittiusliikkeen asema romahti ja alkoholi alkoi edustaa vapautta ja modernia elämäntapaa. Vuodesta 1969 alkaen suomalaiset ovat alkaneet suosia viinan sijasta miedompia alkoholijuomia. Nykyään yli puolet Suomessa juodusta absoluuttisesta alkoholista on olutta. (Peltonen 2006, 11.)

Uusin merkittävä alkoholipoliittinen tapahtuma Suomessa oli alkoholiveron alennus maaliskuussa 2004. Olen tämän merkittävän alkoholipoliittisen muutoksen takia valinnut aineistokseni vuosien 2004, 2005 ja 2006 Helsingin sanomien kirjoitukset nuorten päihteidenkäytöstä. Alkoholiveron alennusta koskevassa keskustelussa oli paljon esillä huoli veroalennuksen vaikutuksista nimenomaan nuorten alkoholinkäyttöön.

1960-luvulla tapahtui merkittävä muutos huumeidenkäytössä niin Suomessa kuin muissakin länsimaissa. Huumeiden käyttö lisääntyi silloin huomattavasti erityisesti nuorison keskuudessa. Huumeiden käyttö oli aikaisemmin ollut hyvin marginaalinen ilmiö, mutta tämän muutoksen myötä siitä tuli osa kansainvälistä yhtenäiskulttuuria.(Hakkarainen 1992, 58–61). Huumeiden käytön lisääntyminen alkoi Yhdysvalloista ja levisi sieltä muualle. Suomeen tämä ensimmäiseksi huumeaaloksi kutsuttava huumeiden käytön lisääntyminen levisi 1960-luvun puolivälissä (Metso & Partanen 1998). Suomeen syntyi uusi kannabista käyttävien nuorten alakulttuuri (Hakkarainen 1992, 64–67). Kannabista oli aluksi vaikea saada ja sen käyttö keskittyi lähinnä pääkaupunkiseutuun. Helsinkiin alkoi saapua 1960-luvulla myös hasista pienissä erissä. (Salasuo 2004, 88).

1960-luvun loppupuolella kannabiksen suosio nuorten keskuudessa kasvoi ja alkoi ilmetä erilaisia käyttäjäryhmiä (Hakkarainen 1992). Aluksi lähinnä vanhan ylioppilastalon ympäristössä myytiin ja käytettiin sekä kannabista että hasista (Salasuo 2003). Pian käyttö kuitenkin levisi laajemmin myös lähiöihin ja jossain nuorisojengeissä käytettiin myös muita aineita kuin kannabista. Samalla myös kovempien huumeiden käyttö alkoi levitä nuorison keskuuteen 1960-luvun lopussa (Koskinen 1998.)

Kannabiksen käyttö saavutti huippunsa 1970-luvun alussa. Käyttö oli vielä silloinkin hyvin pääkaupunkikeskeistä (Määttä 1975). Käyttäjistä ja kokeilijoista noin 90 prosenttia asui pääkaupunkiseudulla. 1970 poliisin tietoon tulleista kannabiksen käyttäjistä hieman yli puolet oli alle 18-vuotiaita, eli koululaisten osuus oli hyvin korkea. Tilanne kuitenkin muuttui melko nopeasti, koska 1975 alaikäisten osuus käyttäjistä oli enää 10 prosenttia. Kannabiksen käytöstä syntyi julkisuudessa moraalinen paniikki esimerkiksi lehdistön sensaatiomaisten artikkelien vaikutuksesta. Tämä vaikutti osaltaan käytön vähentymiseen ja kontrollin tiukentumiseen. Pieni osa nuorista jatkoi käyttöä edelleen, mutta valtaosan kiinnostus siirtyi muuhun toimintaan ja useilla käytettäväksi päihteeksi muuttui alkoholi. (Salasuo 2003.) Ensimmäisen huumeaallon aikana nähtiin tarpeelliseksi erityisesti nuorille tarkoitettujen avohoitopaikkojen perustaminen. Ensimmäiset nuorisoasemat aloittivat toimintansa Helsingissä, Jyväskylässä, Kotkassa, Tampereella ja Turussa 1970. (A-klinikasäätiö 2000.)

1970-luvun lopun ja koko 1980-luvun huumeiden käyttö Suomessa pysyi melko vähäisenä, mutta 1980-luvulla Isosta Britanniasta alkoi levitä muualle Länsi-Eurooppaan uudenlainen juhlimiskulttuuri johon liittyi huumeita, erityisesti ekstaasia. Suomessa poliisi löysi ekstaasia ensimmäisen kerran 1992. Tällöin alkoi ilmiö, jota on kutsuttu Suomen toiseksi huumeaaloksi. Alussa ekstaasia käytettiin hyvin rajatuissa käyttäjäpiireissä ja sitä oli huonosti saatavilla. Monet kokeilivat ensimmäisen kerran lomamatkoilla Suomen ulkopuolella. Suuri osa käyttäjistä ei aluksi pitänyt ekstaasia huumeena ja piti sen käyttämistä melko harmittomana ja laillisena. Ekstaasin käyttö lisääntyi huomattavasti vuosina 1996–1998. Yleisintä käyttö oli 20–29-vuotiaiden keskuudessa. 2000-luvun alussa ekstaasi on ollut yleisimpiä Suomessa käytettyjä huumeaineita. (Salasuo 2004.)

1.2 Päihdepolitiikka ja lainsäädäntö

Alkoholilain 16§ kieltää alkoholin myymisen ja välittämisen alaikäisille:

Alkoholijuomaa ei saa alkoholijuomamyymälässä tai 14 §:n 4 momentissa tarkoitetussa myyntipaikassa myydä:

- 1) henkilölle, joka on kahtakymmentä vuotta nuorempi, kuitenkin niin että mietoa alkoholijuomaa voidaan myydä kahdeksantoista vuotta täyttäneelle;
- 2) häiritsevästi käyttäytyvälle tai selvästi päihtyneelle; tai
- 3) jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä tai sen luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa ei saa myydä henkilölle, joka on kahdeksatoista vuotta nuorempi. (30.5.1997/486)

Alkoholin välittämisen alaikäiselle kieltää Alkoholilain 31 §:

Alkoholijuoman välittäminen palkkiota vastaan on kielletty, jollei tästä laista tai sen nojalla annetuista säännöksistä muuta johdu. Alkoholijuoman välittäminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilöille, joille 16 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomia. (30.5.1997/486)

Alaikäisten päihteidenkäyttö oli paljon esillä julkisuudessa 1997 kun eduskunnassa keskusteltiin hallituksen esityksestä alkoholilain 16 §:n muuttamisesta. Tätä lakimuutosta kutsuttiin yleisesti limuviinalaiksi. Kansanedustaja Päivi Räsänen aloitteesta haluttiin kieltää yli 1,2 prosenttia alkoholia sisältävien juomien myynti alle 15-vuotiaille (Lakialoite 25/1997). Hallitus kuitenkin esitti niin sanottujen limuviinoiden myynnin ja anniskelun kieltämisestä alle 18-vuotiaille perustellen sitä kansanterveydellisillä ja lastensuojelullisilla syillä (Hallituksen esitys 71/1997). Eduskunnassa kritisoitiin paljon sitä onko 18 vuoden ikäraja tarpeellinen, vai riittäisikö alempi ikäraja. Myös 15 vuoden ikärajaa ehdotettiin. Lopulta hallituksen esitys kuitenkin hyväksyttiin, mutta lain hyväksyminen ei perustunut ainoastaan kansanterveydellisiin ja lastensuojelullisiin syihin, vaan keskeinen argumentti oli myös kaupan järjestöjen näkemys, että monet ikärajat vaikeuttaisivat kaupan ja kauppiaiden toimintaa. (Vuorinen 1998, 11–13.)

Päihdepoliittisissa linjauksissa Suomessa korostetaan alkoholiin liittyvien ongelmien ehkäisyä ja varhaista puuttumista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alkoholiohjelma 2008–2011 (2008) sisältää tavoitteita nuorten alkoholihaittojen vähentämiseksi. Sen mukaan ”alaikäisten nuorten alkoholinkäytön aloittamisiän myöhentäminen on yksi haittoja ehkäisevä toimi”, ja että ”siinä tarvitaan sekä kysynnän että tarjonnan ehkäisyn keinoja ja toimijaverkkoja”. 1.3.2004 tapahtuneen alkoholijuomaveron alentamisen jälkeen on esitetty, että sitä olisi syytä jälleen nostaa (esimerkiksi Hallitusohjelma 11.4.2007).

Huumausainelaisissa sanotaan seuraavaa:

Huumausaineen tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö on kielletty. (Huumausainelaki 8.4.2011/322.)

Huumausaineen määritelmä perustuu pääosin kansainvälisiin sopimuksiin (Huumetilanne Suomessa 2008).

Huumepolitiikka Suomessa on muodostunut Tuukka Tammen mukaan asiakirjojen perusteella kolmesta alapolitiikasta: kokonaiskieltopolitiikka, yleinen hyvinvointipolitiikka ja haittojen vähentämisen politiikka. Kokonaiskieltopolitiikan tarkoituksena on, että laittomuus vähentäisi käyttöä ja lisäisi huumeiden vastaista asennetta. Yleiseen hyvinvointipolitiikkaan panostamalla katsotaan voivan ehkäistä myös huumeisiin liittyviä ongelmia ja myös päihdeongelmaisten palvelujärjestelmä kuuluu tähän. Suomalaista huumeepolitiikkaa on kuitenkin leimannut kontrollipainotteisuus, vaikka asiakirjoissa painotetaankin hyvinvointipoliittisia periaatteita. Haittojen vähentämisen politiikkaan kuuluu esimerkiksi edistää huumeiden käyttötapoja, joissa riskit ovat pienempiä, kuten puhtaiden neulojen jakaminen. (Tammi 2005.)

Christie ja Bruun (1984) ovat klassikoksi nousseessa tutkimuksessaan kuvanneet huumeidenkäyttöä ihanteelliseksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi jolla voidaan selittää muita ei-toivottuja asioita. He esittävät, että huumeongelma tulisi asettaa oikeisiin mittasuhteisiin eikä liioitella sitä. Myös lehdistöä on syytetty huumeongelman liioittelemisesta. Suurin osa suomalaisista pitää huumeidenkäyttöä vakavana ja tuomittavana (Hakkarainen & Metso 2004).

2 NUORTEN PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ

2.1 Päihteiden käytön aloittaminen

Vanhemmilla on merkittävä vaikutus alaikäisten päihteiden käytön aloittamiseen. Jotkut vanhemmat ostavat lapsilleen alkoholia ja ovat muutenkin sallivia lastensa päihteidenkäytön suhteen, mikä saattaa edesauttaa nuorten päihteidenkäytön aloittamista. Ahlström, Metso ja Tuovinen (2002) ovat tutkimuksessaan selvittäneet mikä lisää nuoren riskiä tupakoida, humaltua ja kokeilla marihuanaa. Heidän tuloksenaan oli, että perherakenne on yhteydessä kaikkien päihteiden käyttöön. Yksinhuoltajaperheeseen tai uusperheeseen kuulumisen lisäksi riskiä tämän tutkimuksen mukaan. Toisena tuloksena oli, että vanhempien sallivuus lisää myös riskiä päihteidenkäytön aloittamiseen. (Ahlström ym. 2002, 427–428.) Perherakennetta tärkeämpänä tekijänä voidaan kuitenkin pitää, että huoltaja tai huoltajat tietävät missä nuori liikkuu vapaa-ajallaan, ja kodissa tapahtuvaa keskustelua sekä päihteistä että kaikesta muusta (Lintonen 2001). Ystäväpiirin vaikutus on myös merkittävä päihteidenkäytön aloittamiseen vaikuttava tekijä (Maxwell 2002). Päihteidenkäytön aloittamiseen saattaa vaikuttaa myös huono itsetunto (Laukkanen ym. 2001).

On tärkeää huomata, että päihteidenkäyttö ei kuulu kaikkien nuorten elämään ja osa ei edes kokeile sitä koskaan, vaikka päihdekokeilut yleisesti mielletään nuorten elämään kuuluvana asiana. Jaana Lähteenmaa (2007) ja Torsten Winter (2004) ovat molemmat käsitelleet nuorten raittiutta. Tutkimuksissaan molemmat korostavat sitä, että raittiiden nuorten osuus on suuri. Tämä saattaa helposti unohtua nuorten päihteidenkäyttöä koskevassa keskustelussa, jossa keskitytään niihin nuoriin, jotka käyttävät paljon päihteitä. Nuorten terveystapatutkimuksessa saatujen tulosten mukaan raittiita on 14-vuotiaista 60 prosenttia ja 16-vuotiaista noin neljännes (Nuorten terveystapatutkimus 2007).

Leila Leisto ja Suvi Tuomikoski-Koukkula ovat Pro gradu-työssään (2005) tutkineet tyttöjen kokemuksia päihteiden käytöstä. He kysyivät 13–16-vuotiailta tytöiltä, jotka ovat joutuneet poliisilaitokselle joskus päihtymyksen vuoksi, miten tytöt kuvaavat päihteiden käyttöönsä ja miten he ovat kokeneet heihin kohdistuneet interventiot. Intervention toteuttajina toimivat poliisi ja

poliisiasemalla työskentelevä sosiaalityöntekijä. Tytöt kertoivat kodin olleen mahdollistajana ensimmäisissä päihdekokeiluissa ja tuttavien tarjonnan heille päihteitä. Osa oli ottanut kotoa salaa alkoholia. Sosiaalinen altistuminen päihteille korostui tyttöjen puheessa. Kaikilla käyttö alkoi alkoholista ja siitä oli siirrytty muihin aineisiin. Päihteidenkäyttö yhdistettiin vahvasti hauskanpitoon.

2.2 Nuorten alkoholin käyttö

Nuorten alkoholin käyttöä on tutkittu paljon sekä Suomessa että kansainvälisesti. Viime vuosina on suosittu tutkimuksissa nuorten oman näkökulman esiin tuomista. Tällaisesta tutkimuksesta hyvä esimerkki on Jaana Jaatisen (2000) tutkimus Viattomuuden tarinoita -nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Siinä nuoret kertovat kokemuksiaan alkoholin käytöstä. Jaatisen mukaan nuoret eivät yleensä käsittele päihdekysymyksiä omien vanhempiensa tai muiden aikuisten kanssa. Nuorten puheessa alkoholin käyttö ja siihen liittyvä hauskanpito kuvataan niin positiivisena asiana, että juomisesta kieltäytymiselle ei nähdä mitään syytä.

Alkoholi on suomalaisten nuorten keskuudessa yleisin päihde, vaikka muita päihteitä onkin tullut sen rinnalle (Lintonen 2001, 9). Suurimmalle osalle nuorista, jotka alkoholia käyttävät, juominen on osa hauskanpitoa ja heille juominen on ennen kaikkea sosiaalinen tapahtuma (Ahlström 2001, 33; Jaatinen 2000, 143). Nuorista suuri osa mieltää alkoholin käyttämisen itsestään selvänä osana heidän kulttuuriaan (Jaatinen 2000, 142).

Alkoholin käyttöä pidetään erityisen huolestuttavana, kun kysymyksessä ovat alaikäiset. Aikuisilla vähäistä alkoholinkäyttöä pidetään hyväksyttävänä, mutta ei siis alaikäisillä. Tästä kertoo jo pelkästään se, että Suomessa alkoholin ostaminen sallitaan vasta 18-vuotiaana. Alkoholista aiheutuvat terveydelliset vaarat ovat nuorille suurempia kuin aikuisilla (Pirskanen 2007, 30). Kaikille alkoholia kokeilevista nuorista alkoholista ei tule ongelmaa, mutta osalla niin voi käydä ja seuraukset voivat ulottua aikuisikään asti. Nuorten voi olla vaikea ymmärtää valintojensa vaikutuksia tulevaisuuteen ja tämän vuoksi voidaan katsoa, että alaikäinen nuori tarvitsee aikuisten puuttumista ja suojelua (Mahkonen 2003, 28–29).

Hanna Lavikainen (2007) on tutkinut 14–16 -vuotiaiden nuorten ilmoittamia alkoholihaittoja. Nuorten vastauksissa fyysiset haitat ja ”moraalisen krapulan” kokeminen olivat yleisiä. Tutkimusten tulosten perusteella olisi syytä huomioida enemmän nuorten omia ajatuksia alkoholihaitoista, kun yritetään ehkäistä alkoholin käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja (Lavikainen 2007, 118–119.)

Alaikäisten alkoholin hankkimisen helppoutta koskevassa tutkimuksessa Thomas Karlsson, Kirsimarja Raitasalo ja Marja Holmila (2007) selvittivät, että nuoret kokevat alkoholin hankkimisen melko helpoksi. Nuoret ja myös heidän vanhempansa kokevat, että riski jäädä kiinni alkoholin ostamisesta alaikäisenä on pieni. Alaikäiset kertovat saavansa alkoholinsa yleensä kavereiden tai vanhempien ostamana, sisaruksiltaan tai jonkun tuntemattoman aikuisen välityksellä.

Yläkouluikäiset ovat vielä niin nuoria, että alkoholin ostaminen itsenäisesti on todella harvinaista, koska heille ei vielä myydä sitä. Alaikäiset nuoret saavat alkoholinsa yleisimmin niin, että kaverit hakevat tai tarjoavat (Kouluterveyskysely 2007.) Aikuisten ja nuorten käsityksissä siitä, miten helppoa alkoholin hankkiminen on ja miten sitä hankitaan, on todettu olevan eroja. Vanhemmat kuvittelevat alkoholin hankkimisen olevan nuorille vaikeampaa kuin mitä se todellisuudessa on. (Karlsson & Raitasalo & Holmila 2007.)

Kirsi Sirola (2004) on tutkinut porilaisten yhdeksäsluokkalaisten ja kasvattajien käsityksiä nuorten alkoholin käytöstä. Kasvattajia tässä tutkimuksessa edustivat koulun terveydenhoitajat, opettajat ja nuorten vanhemmat. Päihteiden käyttö nähtiin yleisesti osana Porin nuorisokulttuuria viikonloppuisin. Vanhemmat olettivat omien lastensa käyttävän päihteitä vähemmän kuin muut samanikäiset nuoret. Useimmiten nuoret saivat alkoholia kavereiltaan. Nuoret kertoivat syyksi päihteiden käytön aloittamiseen kokeilunhalun, kaverien alkoholin käytön ja alkoholin rohkaisevan vaikutuksen. Opettajat ja terveydenhoitajat olivat tulosten perusteella sitä mieltä, että perheellä on suuri vaikutus nuorten päihteiden käytössä. Päihteiden käytön kerrottiin näkyvän koulussa alku- ja

loppuviikon ongelmina esimerkiksi poissaoloina ja häiriökäyttäytymisenä yleisemminkin. (Sirola 2004.)

Kouluterveyskyselyssä kysyttiin kuinka usein nuoret juovat itsensä tosi humalaan asti ja tähän kysymykseen vastasi ”kerran viikossa tai useammin” 3 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista ja lukiolaisista ja 9 prosenttia ammattikoululaisista. Alle 18-vuotiaat saivat kyselyn mukaan alkoholinsa yleisimmin kavereiden hakemana ja tarjoamana. Alkoholista ja lääkkeitä yhdessä oli kokeillut kerran 4 prosenttia kyselyyn osallistuneista 8. ja 9. luokan oppilaista 4 prosenttia lukiolaisista 3 prosenttia ja ammattikoululaisista 6 prosenttia. Vuonna 2009 kyselyyn osallistuivat Länsi-Suomen ja Oulun läänit ja Ahvenanmaa. (Kouluterveyskysely 2009.)

Eila Laukkanen ym. (2001) kysyivät suomalaisilta 15-vuotiailta päihteiden käytöstä, minäkuvasta ja psykosomaattisista oireista. Tuloksena oli, että runsas alkoholin käyttö oli yhteydessä tupakointiin, huumekekeiluihin, huonoihin sosiaalisiin taitoihin ja heikkoon koulumenestykseen sekä tytöillä että pojilla. Tytöillä runsas alkoholin käyttö aiheutti tutkimuksen mukaan enemmän psykosomaattisia oireita ja vaikutti enemmän negatiivisesti minäkuvaan kuin pojilla.

2.3 Nuorten huumeiden käyttö

Nuorten yleisimmin käyttämät huumeaineet ovat marihuana ja hasis. Muiden laittomien päihteiden käyttöä esiintyy melko vähän. (Huumeilanne Suomessa 2008.) Viime vuosina on alettu puhua huumeiden viihdekäytöstä. Sillä tarkoitetaan Mikko Salasuon määrittelyn mukaan, että käyttö on hallittua, sillä on pääosin myönteiseksi koettuja seurauksia ja se tapahtuu yleensä vapaa-ajalla. Käytön tarkoituksena on lisätä viihtymistä ja karkottaa tylsyyttä. (Salasuo 2004, 27.) Huumeisen viihdekäyttö on tullut osaksi nuorten kulttuureja muualla Euroopassa ja kehityksen voisi olettaa jatkuvan samanlaisena meillä Suomessakin.

Huumeita Internetissä ja nuorisokulttuureissa käsittelevässä tutkimuksessaan Pauliina Seppälä ja Tomi Mikkola (2004) ovat selvittäneet millaisia merkityksiä ja riskikäsityksiä käyttäjät itse tuovat esiin huumeidenkäyttöön liittyen ja pohtivat tämän tiedon suhdetta julkisen sektorin ja järjestöjen

tuottamaan huumetietoon. Osa käyttäjien omasta huumetiedosta muodostuu yhteisöllisesti Internet-palstojen keskusteluissa. Seppälä ja Mikkola keskittyivät erityisesti viihdekäyttöön tutkimuksessaan. Myös Mikko Salasuo (2003) on tutkinut huumeiden viihdekäyttöä. Hänen tutkimuksensa käsittelee kahden huumeaallon kulttuurista ilmenemistä Suomessa.

Nuorten huumeidenkäyttöä on tutkinut Pauliina Seppälä (2003), jonka tutkimus koskee erityisesti pääkaupunkiseudun nuorten ja nuorten aikuisten laittomien huumeiden käyttöä ja siihen liittyviä muutoksia. Tutkimuksen aineistona oli sekä sellaisten henkilöiden haastatteluja, jotka työssään tai vapaa-ajallaan kohtaavat huumeiden käyttöä, että huumeita käyttävien nuorten haastatteluja. Aineistoon kuului myös sosiaalityöntekijöiden haastatteluja. Tutkimuksessa löydettiin monia erilaisia laittomien päihteiden käytön konteksteja ja tapoja, esimerkiksi kannabiksen ja hallusogeenien käytön piirit diskoissa ja juhlissa ja kannabiksen käytön kontekstit hippi-, reggae-, rock-, lumilauta-, hiphop- ja skeittikulttuuripiireissä.

Enemmistö päihdehoitoon hakeutuneista on Suomessa ollut alkoholin tai erilaisten lääkeaineiden ja alkoholin sekakäyttäjiä. Huumeidenkäyttäjien määrä kasvoi 1990-luvun lopulla kuitenkin jonkin verran ja vasta silloin alettiin kehittää erityisesti heille sopivia hoitomalleja. (Murto 2002, 167.) Nuorten huumeidenkäyttö on silti edelleen melko vähäistä niin kokeilujen kuin varsinaisen käytönkin osalta verrattuna alkoholiin ja alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttöön (Kouluterveyskysely 2009).

Elina Virokannas (2004) on tutkinut huumehoitoyksikön alaikäisten nuorten identiteettien rakentumista. Aineistona oli 17 14–18-vuotiaan nuoren haastattelua ja nämä nuoret käyttivät pääosin kannabista, mutta kaikilla oli ollut lisäksi lääkkeiden, opiaattien tai amfetamiinin käyttöä tai sekakäyttöä. Nuorten puheissa päihteiden käyttö liittyi normaalin ulkopuolella olemiseen ja selvänä olemisen normaaliin kuuluvaksi. He kokivat liikkuvansa normaalin rajan molemmilla puolilla. Nuorten puheessa korostui myös yksinäisyys eri muodoissa.

Alle 18-vuotiaiden osuus päihdehuollon huumeasiakkaista oli vuonna 2006 4 prosenttia. Alle 15-vuotiaita tulee huumeidenkäyttäjille tarkoitetun hoidon piiriin vuodessa vain muutamia. Nuorin

tiedonkeruuseen osallistunut asiakas oli 14-vuotias. (Huumetilanne Suomessa 2006). Huumehoidon tietojärjestelmän (2008) mukaan alle 18-vuotiaista huumeasiakkaista 59 prosenttia ohjautui hoitoon lastensuojelun kautta ja vanhempien tuella hoitoon ohjautui 19 prosenttia alaikäisistä.

2.4 Nuorten päihteiden käyttö sosiaalityössä

Päihdehuollossa tapahtuneesta medikalisoitumisesta huolimatta sosiaalityöllä on siinä edelleen keskeinen rooli. Suomalaisessa päihdehuoltojärjestelmässä sosiaalityöllä on ollut keskeinen rooli alusta asti. Esimerkiksi A-klinikkasäätiö on rakentanut toimintaansa jo 1950-luvulta lähtien niin, että se ei ole pitänyt päihdeongelmaa ainoastaan sairautena, vaan nähnyt sen myös sosiaalisena ongelmana joka vaatii sosiaalityön asiantuntemusta (Murto 2002, 168).

Syrjäytymiskeskusteluissa päihteidenkäyttö on keskeisesti esillä. Nuorten kohdalla ei välttämättä ole syytä puhua syrjäytymisestä, vaikka sitä termiä onkin paljon käytetty. Olen samaa mieltä useiden tutkijoiden kanssa siitä, että nuorista puhuttaessa syrjäytymisvaara on parempi käsite (Taskinen 2001, 14). Päihteet saattavat vaikuttaa nuoren elämässä niin, että koulumenestys huononee ja koulu jää mahdollisesti kesken. Koulun keskeytymisellä on merkittävä vaikutus nuoren syrjäytymisvaaraan.

Ehkäisevällä päihdetyöllä ja varhaisella puuttumisella on tärkeä tehtävä nuorten syrjäytymisvaaran ehkäisemiseksi. Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan monenlaisia päihteidenkäyttöön ja siitä aiheutuviin haittoihin vaikuttavia päätöksiä ja toimenpiteitä. Ehkäisevän päihdetyön tasot ovat primaaripreventio, sekundaaripreventio ja tertiaaripreventio. Primaaripreventiolla tarkoitetaan koko väestöön tai yleisiin ryhmiin kohdistuvaa päihdetyötä. Sekundaaripreventiossa kohderyhmänä ovat jo päihteidenkäyttöä kokeilleet ja riskiryhmät. Tertiaariprevention kohteena ovat jo vakavaan riippuvuuteen joutuneet ongelmakäyttäjät. (Huoponen 2001.) Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan mahdollisimman nopeaa päihdeongelman havaitsemista ja toimenpiteisiin ryhtymistä.

Päihteiden käyttö on yksi ongelmista, joiden parissa koulukuraattorit työskentelevät (Sipilä-Lähdekorpi 2002, 160) ja se esiintyy usein myös oppilashuoltoryhmässä käsiteltävänä aiheena (Opetusministeriön työryhmän muistioita 13:2002, 27). Sipilä-Lähdekorven (emt.) tutkimuksessa tuloksena päihteidenkäytön osalta oli, että koulukuraattorit pitivät päihteitä hyvin yleisenä ongelmana yläluokilla. Koulukuraattoreiden mukaan päihteet näkyvät koulussa poissaoloina, väsymyksenä ja levottomuutena. Päihteet saavat aikaan myös häiriökäyttäytymistä, koulumenestyksen laskua, ihmissuhdeongelmia, masennusta ja elämänrytmin muuttumista. Koulukuraattorien mukaan keskustelu päihteistä ja päihdevalistus on jatkuvaa kouluissa. Oppilaiden päihteidenkäyttöön liittyvä työskentely vie yhä enemmän koulukuraattoreiden työaika. Osa tutkimukseen osallistuneista koulukuraattoreista toi esiin oppilaiden tulemisen kouluun päihtyneenä, mutta päihteidenkäytön korostettiin tapahtuvan pääasiassa vapaa-ajalla.

Lastensuojelussa ollaan myös tekemisissä alaikäisten päihteiden käytön kanssa. Avopalvelut ovat ensisijainen keino päihdeongelmaisen nuoren auttamisessa, mutta alaikäisen päihteidenkäyttö, jolla hän vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään, on lain mukainen peruste huostaanotolle (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Sitä ennen on kuitenkin täytynyt kokeilla avohuollon tukitoimia ja todeta ne riittämättömiksi. Lisäksi vaaditaan, että huostaanotto on lapsen tai nuoren edun mukaista. Monilla poliisiasemilla työskentelee myös sosiaalityöntekijä jonka tehtäviin kuuluu päihtymyksen takia kiinni otettujen alaikäisten asioiden hoitaminen. Alaikäisen päihtymyksestä ilmoitetaan vanhemmille ja sosiaalityöntekijä tekee tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen.

Niina Planting on sosiaalityön pro gradu -tutkielmassaan tutkinut millaisia kokemuksia saamastaan avusta on henkilöillä, joiden päihdeongelmat ovat alkaneet alle 18-vuotiaana. Hänen tutkimuksensa keskittyy pääasiassa lastensuojelun kautta saatuun apuun. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena oli, että sosiaalitoimessa oli ryhdytty hoitamaan päihdeongelmia liian myöhään. Nuorten perhetaustalla ja vanhempien aktiivisuudella oli vaikutusta puuttumiseen. Sosiaalitoimi jätti usein intervention tekemättä sellaisten nuorten kohdalla joilla katsottiin olevan vakaa perhetausta. (Planting 2003.)

A-klinikat, nuorisoasemat, katkaisuhoidoasemat ja kuntoutuslaitokset järjestävät nuorille erityispalveluja (Taskinen 2004, 151). Näissä paikoissa työskentelee sosiaaliterapeutteja yhtenä moniammatillisen tiimin jäsenenä. Alaikäisille suunnattujen päihdepalvelujen saatavuus vaihtelee todella paljon eri puolilla Suomea.

Päihdehuoltolain sallima tahdonvastainen hoito terveysvaaran perusteella koskee myös alaikäisiä. Pääsääntöisesti alaikäisiä päihdeongelmaisia hoitavat yksiköt toimivat lastensuojelulain ja mielenterveyslain alaisina ja ne määritellään usein lastensuojelun tai psykiatrian yksiköiksi. Päihteidenkäyttö on usein myös yhtenä syynä koulukotiin sijoittamiselle. (Kekoni & Kitinoja & Pösö 2008, 23.)

3 SANOMALEHTI JA SOSIAALISET ONGELMAT

3.1 Sanomalehtikirjoitukset sosiaalisten ongelmien määrittäjänä

Medialla on tärkeä rooli sosiaalisten ongelmien määrittäjänä. Sanomalehtikirjoitukset ovat yksi osa tätä mediaa ja sopivia aineistoja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Ilmiöiden uutuus ja dramaattisuus vaikuttavat siihen mikä milloinkin tulee sosiaalisesti ongelmaksi mediajulkisuudessa. Lisäksi julkisuuteen pääsyyn vaikuttaa politiikka. Toimittajat voidaan nähdä ikään kuin portinvartijoina, joilla on valtaa säännöstellä asioiden esillä olemista (Hakkarainen 1992).

Lehdistö esittää omia määritelmiä sosiaalisille ongelmille. Määritelmiä esitetään erityisesti pääkirjoituksissa. Uutis- ja reportaasijutuissa määrittelyä tehdään painotusten ja poissulkemisten kautta. Lehdet tarjoavat paikan jossa sosiaalisten ongelmien erilaiset määrittelyt kilpailevat keskenään ja siinä kilpailussa niiden hyväksyttävyyttä testataan. (Piispa 1997, 246-247.) Mediajulkisuus heijastelee maailman tilaa ikään kuin peilinä ja tarjoaa areenan eri toimijoiden kannanotoille ja keskustelulle. Näihin prosesseihin liittyy paljon tulkintaa ja valintoja. (Kaukonen & Halmeoja 1998, 91.)

Helsingin sanomilla on sellainen asema suomalaisten lehtien joukossa, että siihen luotetaan ja monet saattavat suhtautua siinä olevaan ”totuutena”. Helsingin sanomilta odotetaan yleisesti asiallisia juttuja, ei sensaatiohakuksia. Kuitenkin esimerkiksi Helsingin sanomien kuukausiliitteessä (elokuu 1999) olevaa juttua nuorista tytöistä voidaan pitää sensaatiohauksena. (Aaltonen & Honkatukia 2002.) Kyseisen artikkelin voi sanoa edustavan niin sanottuja jälkimoderneja mediapaniikkeja, joilla ei ole tiedotusvälineiden ulkopuolisia vaikutuksia (Johansson 2000). Moraalinen paniikki eroaa mediapaniikista siten, että se etenee vaiheittain ja johtaa kontrolli- tai muihin toimenpiteisiin. Moraalisella paniikilla tarkoitetaan ilmiötä, jossa yhteiskunnalliset toimijat reagoivat johonkin asiaan siten, että asia nähdään merkittävänä uhkana yhteiskunnalle. (Cohen 1972.)

Timo Harrikari (2008) on käsitellyt median, riskiregiimin ja puuttumiskulttuurin välisiä yhteyksiä tutkimuksessaan jossa hän on käyttänyt aineistona Iltalehden ja Iltasanomien uutisointia nuorten tekemistä rikoksista vuosina 2004–2006. Keskeisenä syynä tutkimuksen toteuttamiseen Harrikari pitää eduskunnassa käytyä keskustelua rikosvastuun ikärajusta ja siinä yhteydessä tapahtunutta poliitikkojen vetoamista ”päivän lehtiin”.

Harrikari on löytänyt nuorten tekemiä rikoksia koskevasta uutisoinnista monia erilaisia retorisia keinoja lukijoiden tunnetilojen herättämiseksi. Tunnetiloja, joita retorisilla keinoilla pyrittiin hänen mukaansa herättämään, olivat esimerkiksi viha, pelko, suru ja sääli. Suoria väittämiä ja vaateiden esittämistä kirjoituksissa oli harvoin. Politikointi tapahtui muulla tavoin, kuten nostamalla esiin samoja teemoja toistuvasti tai antamalla vaihtoehdottomat premissit lukijoille. Harrikari luonnehtii aineistostaan löytämiään diskursseja kriminalisoiviksi ja demonisoiviksi.

3.2 Päihteidenkäyttö sanomalehdissä

1960-luvulla toimittajat toivat esiin huumeidenkäyttöä aktiivisesti. Yhteiskunnallisten epäkohtien nostamista julkisuuteen voidaan pitää lehtien toimittajien tehtävänä ja huumeidenkäytön osalta lehdistö toimi tämän tehtävän mukaisesti. Näin tapahtui siitä huolimatta, että viranomaiset vastustivat asian tuomista julkisuuteen. 1960-luvulla tapahtunut huumeongelman määrittely ja 1980-luvun uudelleenmäärittely ovat osoitus sanomalehtikirjoitusten voimasta ja merkityksestä sosiaalisten ongelmien määrittelijänä. (Hakkarainen 1992, 166.)

Hyvänä esimerkkinä päihteisiin liittyvästä tutkimuksesta, jossa tulee hyvin esiin median valta, on konstruktionistinen tapaustutkimus koskien Vallilan ammattikoulun opiskelijoiden jääminen kiinni huumeiden laajasta kauppaamisesta koulussa. Media sai Vallilan ammattikoulun muuttumaan kaikkien tuntemaksi huumekouluksi muutamassa päivässä. (Jaatinen & Kaukonen & Warsell & Halmeoja & Ahtola, 1998.)

Nuoriso-ongelmia voidaan lähestyä kurittomuusnäkökulmasta tai uhrinäkökulmasta. Kurittomuusnäkökulma esittää nuoret vastuuttomina pahantekijöinä. Uhrinäkökulma taas kuvaa heidät onnettomien olosuhteiden uhrina. (Pohjola 2001, 189.) Nuorten päihteidenkäyttö on myös sellainen ilmiö, josta kirjoitettaessa on mahdollista valita kurittomuusnäkökulma tai uhrinäkökulma. Nuorten päihteidenkäyttöä koskevassa kirjoittelussa on usein viitattu myös nuorten syrjäytymiseen ja siinä yhteydessä uhrinäkökulma on ollut vahvasti esillä. On kiinnostavaa nähdä millaista näkökulmaa Helsingin sanomien kirjoitusten perusteella välittyy.

Olen tässä tutkimuksessa kiinnostunut myös siitä ketkä saavat puheenvuoroja Helsingin sanomien nuorten päihteidenkäyttöä koskevissa kirjoituksissa. Harrikarin (emt) tutkimuksessa puheenvuoroja saivat lähinnä tavalliset kansalaiset ja poliisi. Muiden puhujien osuudet olivat vähäisiä, kuten esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden osuus. Myös päihteidenkäyttöä koskevissa tutkimuksissa on todettu, että sosiaalitoimen edustus on jäänyt vähäiseksi, kuten myös psykologien, nuorisotyöntekijöiden, koulukuraattorien ja opettajien (esimerkiksi Rantanen 1997).

Jukka Törrönen (2002) on tutkinut lehdistön huume poliittista asennoitumista vuosina 1993–2000. Hänen mukaansa lehdistö on vedonnut nuorten tulevaisuuden suojelemiseen ja vaatinut viranomaisia puuttumaan huumeongelmiin. Tämän tyyppistä vetoamista on esiintynyt varsinkin pääkirjoituksissa. Keskeisiä teemoja pääkirjoituksissa olivat huumerikollisuus, huumehoitojärjestelmä, kasvatusta ja ehkäisevä päihdetyö sekä huume-testit.

Ilkka Jokirannan (2008) tutkimuksessa on käsitelty Ilkka-lehden huumekirjoituksia vuosina 1970–2002. Tutkimuksen näkökulma on korostetun paikallinen ja siinä tuodaan esiin miten juuri Etelä-Pohjanmaa on kohdannut huumeongelman. Ilkka-lehden huumekirjoittelun perusteella eteläpohjalainen tulkinta huumeongelmaan on korostanut aktiivista toimijuutta, yhteisön suojelua ja perinteisten arvojen vaalimista. Jokiranta oli tutkimuksessaan kiinnostunut siitä poikkeako Ilkka-lehden luoma konstruktio huumeongelmasta valtakunnallisesta käsittelystä. Huumeidenkäyttöä koskeva tutkimus on yleensä keskittynyt valtakunnallisiin ja suurimpien kaupunkien sanomalehtiin, koska huumeongelma Suomessa on painottunut suuriin kaupunkeihin. (Jokiranta 2008, 39.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymykseni on: *Mitä Helsingin sanomien kirjoitukset kertovat nuorten päihteidenkäytöstä ja siihen vaikuttamisesta vuosina 2004–2006 ?*

Alakysymyksinä ovat:

Miten kirjoituksissa kuvataan nuorten päihteidenkäyttöä?

Millä keinoilla nuorten päihteidenkäyttöön pyritään vaikuttamaan?

Mitä toimijoita kirjoituksissa esiintyy?

4.2 Aineisto

Aineistona tässä tutkimuksessa on Helsingin Sanomien kirjoitukset liittyen nuorten päihteidenkäyttöön vuosina 2004–2006. Nuorten päihteiden käyttöä koskevia kirjoituksia löytyy paljon ja siksi aineiston rajaaminen oli haastavaa. Päädyin rajaamaan aineistostani pois mielipidekirjoitukset. Perustelen valintaani sillä, että mielipidekirjoitukset ovat hyvin erityyppisiä kuin muut aineistoni kirjoitukset. Hain aineistooni tulevat kirjoitukset Helsingin Sanomien arkistosta hakukoneella. Hakuehdoiksi rajasin pääkirjoitukset, kotimaa ja kaupunki. Hain kirjoituksia useilla eri hakusanoilla ja suurimman määrän aineistoa tuotti ”nuori alkoholi” ja seuraavaksi eniten ”nuori huume”. Suuri osa kirjoituksia käsittelee sekä alkoholia että huumeita. Kirjoituksia on yhteensä 135 kappaletta.

Aloitin aineiston hankkimisen tekemällä koehakuja Helsingin Sanomien arkistossa. Kokeilin erilaisia hakusanoja ja erilaisia rajauksia sekä katsoin millaisia määriä kirjoituksia löytyy vuoden ajalta. Ensin en tehnyt muita rajauksia kuin vuoden ja sain valtavasti tuloksia. Näihin sisältyi liian paljon tutkimukseni kannalta epäolennaista, kuten esimerkiksi arvosteluja elokuvista ja tv-

ohjelmista. Seuraavassa vaiheessa tein sellaisen rajauksen, että mukana oli pääkirjoitukset, kotimaa, kaupunki ja mielipide. Pois hausta jäivät ulkomaat, kulttuuri, talous ja urheilu. Sitten jätin pois mielipidekirjoitukset.

Ensin olin ajatellut aineistoni koostuvan vuosien 2004 ja 2005 kirjoituksista, mutta niitä ei lopulta ollut tarpeeksi. Aineistooni tutustuessani ja sitä tulostaessani totesin, että osa kirjoituksista oli arkistossa kahteen kertaan. Tämä vähensi kirjoitusten määrää siitä mitä olin ensin arvellut sen olevan. Lisäksi jouduin tässäkin vaiheessa tekemään karsintaa aineistooni mukaan tulevista kirjoituksista. Karsin pois monia liikenneonnettomuuksista kertovia kirjoituksia, koska ne eivät varsinaisesti käsitelleet nuorten päihteidenkäyttöä, vaikka niissä esiintyivätkin esimerkiksi sanat alkoholi ja nuori. Kyseessä oli useimmiten tapaus jossa oli kyseessä nuori kuljettaja ja alkoholilla kerrottiin joko olevan osuutta asiaan tai ei. Päädyin ottamaan mukaan myös vuoden 2006 ja sen jälkeen olin aineistoni määrään tyytyväinen.

Sanomalehtikirjoitusten käyttäminen aineistona tarjoaa tutkijalle loistavan mahdollisuuden saada käsitystä tietynä ajanjaksona erityisesti yhteiskunnallisessa keskustelussa esiintyvistä ilmiöistä. Helsingin Sanomat edustaa valtakunnallista sanomalehtiä ja sillä on vankka arvostus suomalaisten keskuudessa. Helsingin Sanomien levikki on yli 400 000 ja sillä on päivittäin lähes miljoona lukijaa. Se on levikiltään Pohjoismaiden suurin sanomalehti. Helsingin Sanomat perustettiin edeltäjänsä Päivälehdessä pohjalta vuonna 1904. (Sanoma konserni 2011.)

4.3 Sisällönanalyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysiä. Tämä analyysimetodi on yksi metodeista, joissa tarkastellaan tekstimuotoista aineistoa. Kyseessä voi olla jo valmiiksi tekstimuotoinen aineisto, kuten minulla sanomalehtikirjoitukset, tai sitten tekstiksi muutettu aineisto. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan jostakin ilmiöstä tiivistetty kuvaus ja kytkemään se muuhun tutkimukseen. Aineistoa erittelemällä sekä yhtäläisyyksiä ja eroja etsien saadaan aineisto lopulta sellaiseen muotoon, että se järjestyy uusiksi kokonaisuuksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002.)

4.4 Analyysin vaiheet

Luin kirjoituksia ensin sähköisessä muodossa Helsingin Sanomien arkistosta useaan kertaan. Kirjoitusten tulostaminen osoittautui aikaa vieväksi vaiheeksi. Jouduin tekemään tulostamisen yliopiston tietokonehuoneeseen, koska minulla ei ole tulostinta kotona. Vietin tietokonehuoneessa muutaman lauantai-aamupäivän, koska silloin siellä oli vähemmän muita opiskelijoita. Seuraavassa vaiheessa luin paperiversioina kirjoituksia. Aluksi ainoastaan luin ja sitten aloin tehdä alleviivauksia eri väreillä. Järjestin aineistoa tämän eri väreillä alleviivaamisen avulla seuraavan kuuden teeman mukaisesti: muutokset nuorten päihteidenkäytössä, alkoholiveron alentaminen, toimenpiteet nuorten päihteidenkäytön vähentämiseksi, nuorten alkoholin käyttö ja sen seuraukset, nuorten huumeiden käyttö ja sen seuraukset ja sosiaalityön näkyminen kirjoituksissa.

Näiden teemojen pohjalta lähdin kirjoittamaan analyysia. Kirjoittamisen aikana teemat tarkentuivat ja liitin niitä toisiinsa. Lopulta minulla oli seuraavat neljä teemaa joita käytin yläotsikkoina kirjoittaessani:

1. Nuorten päihteidenkäyttö
2. Alkoholiveron alentaminen
3. Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttaminen
4. Nuorten päihteidenkäyttö ja sosiaalityö

Analyysin kirjoittamisessa koin haastavaksi analyysin jäsentelyn, koska oli usein vaikeaa päättää minkä teeman alle aiheesta tulisi kirjoittaa, koska se tuntui sopivan useampaan kuin yhteen niin hyvin.

5 AINEISTON ANALYYSI

5.1 Kirjoituksissa esiintyneet toimijat

Esittelen tässä analyysin ensimmäisessä luvussa aineistossa eniten esiintyneet toimijat. Erilaisia toimijoita oli paljon, mutta useimmin mainittiin poliitikot, tutkijat, poliisi, vanhemmat ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Näiden lisäksi nuoret pääsivät jonkin verran itsekin kertomaan päihteidenkäytöstään.

Poliitikot olivat paljon esillä Helsingin Sanomien käsitellessä alkoholiveron alentamista. Poliitikot korostivat puheenvuoroissaan nuorten erityisyyttä verrattuna muihin kansalaisiin. Vuonna 2004 alkoholiveron alentamisen lisäksi käytiin keskustelua myös nuorten oikeudesta pitää hallussaan alkoholia ja siinä yhteydessä poliitikot saivat paljon tilaa. Joidenkin poliitikkojen mielestä kyse oli ”hätävarjelen liioittelusta ja kajoamista nuorten yksityisyyteen” ja toisten mielestä kyseessä oli nuorten suojeleminen. Poliitikot olivat esillä myös nuorten huumeidenkäyttöä koskevissa kirjoituksissa, mutta huomattavasti vähemmän kuin alkoholia koskevissa kirjoituksissa. Huumeidenkäytön osalta kyseisenä ajanjaksona oli esillä huumetestejä koskevat lakimuutokset ja siinä yhteydessä oli joitakin mainintoja poliitikoista. Poliitikot ovat siis aineistossa esillä lähinnä vain silloin kun toteutetaan tai suunnitellaan lakiuudistuksia.

Tutkimusten tuloksiin ja tutkijoiden haastatteluihin perustuvia kirjoituksia oli aineistossa erittäin paljon. Nuorten kouluterveyskyselyn tuloksista kirjoitettiin joka vuosi ja sen lisäksi esiteltiin lukuisten muiden tutkimusten tuloksia. Lääketieteellisen tutkimuksen rinnalla myös yhteiskuntatieteellinen tutkimus oli päässyt kirjoitusten aiheeksi ja tutkijoilta oli pyydetty haastatteluja. Toimittajat luottavat yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tekijöiden asiantuntemukseen ja antavat sille tilaa sekä tulosten käsittelyyn että tutkijoiden kommenttien muodossa.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten joukossa myös sosiaalityöntekijät mainittiin useasti. Sosiaalityöntekijöistä oli mainintoja erityisesti siinä yhteydessä, että poliisi tarvitsee heitä rinnalleen nuorten päihteidenkäyttöä kohdatessaan. Kirjoituksissa kerrotaan, että sosiaalityöntekijät vastaanottavat nuorten päihteidenkäytöstä johtuvia lastensuojeluilmoituksia ja nuoria joudutaan sijoittamaan kodin ulkopuolelle päihteidenkäytön takia. Lisäksi aineistossa oli sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista toimijoina esimerkiksi päihdehoitoyksiköiden ja sairaalan työntekijöitä sekä nuorisotyöntekijöitä.

Poliisin rooli oli hyvin keskeinen nuorten päihteidenkäyttöä koskevissa kirjoituksissa. Poliisilta oli pyydetty asiantuntijana kommentteja nuorten päihteidenkäytöstä ja esimerkiksi alkoholiveron alentamisen vaikutuksista siihen. Poliisi nähtiin kirjoituksissa keskeisenä toimijana nuorten päihteidenkäytön ehkäisyssä ja vähentämisessä.

Nuoret saivat itse kertoa päihteidenkäytöstään kahdeksassa kirjoituksessa. Pääasiassa kuitenkin aikuiset asiantuntijat kertoivat nuorten päihteidenkäytöstä. Nuoret nähdään erityisenä ryhmänä, jonka päihteidenkäyttö eroaa monessa suhteessa muiden kansalaisten päihteidenkäytöstä. Tyttöjen ja poikien erot eivät tule kirjoituksissa näkyviin. Maahanmuuttajat mainitaan erityisenä ryhmänä. Maahanmuuttajanuorista ollaan huolissaan, koska he eivät välttämättä ole saaneet tarpeeksi päihdevalistusta. Toisaalta heidän kerrotaan olevan usein täysin raittiita kotikasvatuksesta ja uskonnollisista syistä johtuen.

Nuoret kuvataan kirjoituksissa pääasiassa suojelua tarvitsevina, mutta muutamassa kirjoituksessa myös ongelmia aiheuttavina. Tässä yhteydessä otan käyttöön käsitteet uhrinäkökulma ja kurittomuusnäkökulma jotka esittelin luvussa 3.2. Helsingin Sanomien kirjoituksissa nuoria kuvataan enemmän uhrinäkökulmasta kuin kurittomuusnäkökulmasta. Uhrinäkökulmaa edustaa esimerkiksi seuraava kommentti:

Nuorille keskeisenä Saarikangas pitää kotia, jossa ”saa elämään hyvän lähtökohdan ja jossa on turvallinen olo”. Jos näitä ei ole, seuraa ongelmia kuten huumeiden käyttöä. (31.1.2004)

Lasten ja nuorten huumehoidon johtaja esittää yhdessä kirjoituksessa, että ei ole syytä puhua alkoholi- tai huumenuorista, vaan nuorista joille päihteidenkäyttö on oireilua jostakin muusta. Aineistossani ei tällaista ”alkoholi- ja huumenuori”-käsitettä esiinny. Sen sijaan kirjoituksissa on suoria ja epäsuoria viittauksia siihen, että kyse on tavallisten perheiden tavallisista nuorista. Sanomalehtikirjoituksilla on mahdollisuus poistaa päihteitä käyttäviltä nuorilta poikkeavuuden leimaa kertomalla heidän olevan tavallisia nuoria (Hakkarainen & Törrönen 2002, 543-548).

Poliisin runsas käyttäminen asiantuntijana nuorten päihteidenkäyttöä koskevassa sanomalehtikirjoittelussa on tullut esiin aikaisemmissa tutkimuksissa. Poliisia oli käytetty paljon asiantuntijana myös huumekirjoittelussa 1970 ja 1980-luvulla (Hakkarainen 1992) sekä vuoden 1996 huumekirjoituksissa (Rantanen 1997). Aineistossani poliisia ei kuitenkaan pidetä kirjoituksissa pelkästään asiantuntijana joka voi kertoa nuorten päihteidenkäytöstä, vaan se nähdään myös erittäin keskeisenä toimijana päihteidenkäyttöön vaikuttamisessa. Huumeiden osalta on melko selvää, että poliisia pidetään keskeisenä toimijana, koska kyse on kuitenkin laittomista aineista. Näin on kuitenkin myös alkoholin kohdalla, vaikka kyse on laillisesta päihteestä. Tosin nuorten kohdalla asiaan vaikuttaa se, että alkoholi ei ole sallittua alaikäisille. Poliisilla on sellaista erilaista valtaa puuttumiseen jota muilla toimijoilla ei ole. Poliisilla on esimerkiksi valtuudet ottaa nuorilta alkoholi pois ja toteuttaa muita tällaisia hyvin konkreettisia toimenpiteitä päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi.

Kirjoituksista välittyi sellainen kuva, että sosiaalityöntekijöiden tekemä työ on tärkeää nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamisessa. Sosiaalityöntekijät tekevät työtä itsenäisesti, poliisin kanssa yhteistyössä ja myös yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttava työ on siis hyvin monipuolista. Kirjoituksissa ei kuvata kovin tarkasti muuta sosiaalityöntekijän tekemää työtä kuin yhteistyötä poliisin kanssa. Sosiaalityöntekijöiden tekemästä työstä kirjoitetaan positiiviseen sävyyn.

Edellä mainitussa Rantasen (1997) tutkimuksessa jaoteltiin Helsingin Sanomien tekstit kontrolli-, terveys-, sosiaalista tai psykologista näkökulmaa edustaviksi. Näiden näkökulmien osalta tämän tutkimuksen tulokset ovat melko samanlaisia kuin Rantasen tutkimuksessa, eli kontrollipoliittinen

näkökulma on yleisin ja sosiaalista näkökulmaa löytyy jonkin verran. Sosiaalisella näkökulmalla tässä tutkimuksessa tarkoitan sosiaalityön mukana olemista ja kontrollipoliittisella poliisin esiintymistä kirjoituksissa muita toimijoita useammin.

5.2 Nuorten päihteidenkäyttö

5.2.1 Päihteidenkäytön vähentyminen

Helsingin Sanomien kirjoituksissa tulee esiin väitteitä sekä nuorten päihteidenkäytön lisääntymisestä että vähentymisestä. Vähentymisestä kertovat maininnat perustuvat kirjoituksissa pääasiassa tutkimustuloksiin.

Nuorten alkoholinkäyttö, humalaan asti huominen, sosiaalinen altistuminen huumeille sekä tyttöjen tupakointi yleistyivät kaikki 1990-luvulla. Käännöksen terveellisempään suuntaan tapahtui vuosituhannen vaihteen jälkeen: tupakka- ja alkoholikokeilut siirtyivät myöhemmiksi, raittius lisääntyi ja tyttöjen tupakointi kääntyi kasvuun. (20.12.2005)

Helsingin Sanomien kirjoituksista välittyy sellaista kuvaa, että tilanne nuorten päihteidenkäytön osalta on muuttunut verrattuna viime vuosikymmeneen siten, että päihteidenkäyttö on vähentynyt. Täysin raittiiden nuorten määrän kasvua eri tutkimusten tuloksissa tuodaan esiin useissa kirjoituksissa ja syitäkin tällaiseen kehitykseen pohditaan joissakin kirjoituksissa. Jaana Lähteenmaa kertoo syitä pohdittaessa seuraavaa:

”90-luvulla ryvettiin hedonismissa ja samaan aikaan sosiaali- ja terveyssektorilla tehtiin leikkauksia” Lähteenmaa sanoo. ”Ehkä olot ovat nyt vain normalisoituneet.” ”Myös terveysajattelu ja riskitietoisuus ovat lisääntyneet nuorten parissa, ja voisi olettaa, että siihen liittyisi myös alkoholikielisyys”, Lähteenmaa mieltii. (28.5.2004)

Selitykseksi nuorten alkoholin käytön vähentymiseen tarjottiin tilanteen normalisoitumista ja terveysajattelun ja riskitietoisuuden lisääntymiseen liittyvää alkoholikielisyttä. Selitykseksi

tarjottiin kirjoituksissa myös sitä, että Suomessa on onnistuttu luomaan mielikuva juomisen epämuodikkuudesta ja väheksyttävyydestä.

Huumeiden käytön osalta kirjoituksissa kerrotaan, että huumeiden käyttö on kääntynyt laskuun.

1980-luvun alussa syntynyt sukupolvi kiinnostui huumekeiluista ja liitti ne osaksi uutta juhlimiskulttuuria. ”Sitä seuranneella sukupolvella ei näytä olevan samanlaista kiinnostusta huumeisiin. Jollain tapaa tälle joukolle huumeet eivät ole samalla tapaa in”, Hakkarainen pohtii. Nuorisokulttuurin muutoksen ohella kyse voi olla myös huumevalistuksen tehostumisesta vuosituhannen vaihteessa. (3.11.2006)

Huumeiden käytön vähentymistä selitettiin nuorisokulttuurin muutoksella ja valistuksen tehostumisella. Nuorten keskuudessa kerrottiin vallitsevan sellainen trendi, että päihteistä voi kieltäytyä.

Päihteidenkäytön vähentymisestä kertovia mainintoja oli paljon, mutta vähentymisen rinnalla kirjoituksissa esiintyi kuitenkin myös lisääntyminen. Näin on esimerkiksi kirjoituksessa vuodelta 2004, jossa käsitellään Espad - koululaistutkimuksen tuloksia. Tulokset kertovat samanaikaisesti sekä päihteidenkäytön vähentymisestä että lisääntymisestä:

”Alkoholin käytön ja tupakoinnin vähentyessä ovat huumeiden kokeilu ja käyttö kaksinkertaistuneet.” (12.1.2004)

On mielenkiintoista kuinka ristiriitaisia näkemyksiä nuorten päihteidenkäytössä tapahtuneista muutoksista esitetään. Seuraavaksi käsittelen näkemyksiä joiden mukaan nuorten päihteidenkäyttö on lisääntynyt. Jotkut niistä ovat täysin ristiriitaisia tässä luvussa käsittelemieni näkemyksien kanssa.

5.2.2 Päihteidenkäytön lisääntyminen

Kuitenkin Helsingin Sanomien kirjoituksissa tulee esiin myös huolta nuorten päihteidenkäytön lisääntymisestä. Vuoden 2004 kouluterveyskyselyn mukaan lukiolaisten keskuudessa toistuva humalaan juominen on yleistynyt, tutkimuksen tuloksia käsittelevän kirjoituksen mukaan yleistynyt ”dramaattisesti”.

Osa nuorista ei juo ollenkaan ja heidän määränsä kasvaa, mutta samalla kuitenkin on havaittavissa humalahakuisen juomisen lisääntymistä nuorten keskuudessa.

Nuorten humalajuominen on lisääntynyt, mutta keinoja siihen puuttumiseen vasta mietitään.

Nuorten juominen saattaakin olla eriytymässä. Raittiiden joukko kasvoi viime vuosikymmenellä, paljon juovat taas juovat entistä enemmän. (17.9.2004)

Nuorten alkoholin käytön lisääntymisestä kerrotaan erityisesti alkoholiveron alentamiseen liittyvissä kirjoituksissa ja sitä käytetään niissä perusteluna sille, että alkoholiveron alentaminen oli virhe ja veroa tulisi nostaa. Käsitellen tätä aihetta tarkemmin luvussa 5.3.

Huumeidenkäytön osalta muutoksia on kirjoitusten perusteella tapahtunut erityisesti nuorten asenteissa. Nuorten huumeasenteissa kirjoitetaan tapahtuneen valitettava muutos ja kokeilujen ja käytön kerrotaan tutkimusten mukaan lisääntyneen. Nuorten kerrotaan väheksyvän mietojen huumeiden riskejä ja olevan sallivia esimerkiksi kannabiksen kokeilemisen suhteen.

”Kannabiskokeilut lisääntyivät selvästi 1990-luvulla ja se näkyy nyt asenteissa. Kannabista kokeilleet pitävät riskejä vähäisinä ja kertovat kokemuksistaan myös kavereilleen. Myös niiden nuorten asenteet ovat lievemmat, joiden tuttavapiirissä on kannabista kokeilleita”.

(6.3.2004)

Aineistoni perusteella asennemuutos kannabiksen käytön suhteen on ollut merkittävä muutos nuorten päihteidenkäyttöön liittyen. Kannabiskokeilujen kerrotaan kasvaneen 1990-luvulla ja sillä

on vaikutuksia asenteisiin 2000-luvulla. Nuorten on helpompi pitää kannabiksen käyttöä hyväksyttävänä kun he tietävät tai tuntevat henkilöitä, jotka ovat kokeilleet tai käyttäneet kannabista. Yllättäen, asenteiden muuttumisesta huolimatta, kannabiksen käytön kerrotaan kuitenkin vähentyneen. Lisäksi aineistossa oli mainintoja siitä, että kannabiksen käyttö ei erityisemmin näy nuorten päihdehoidon piirissä.

5.2.3 Imppaamisen palaaminen

Alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvien muutosten lisäksi kirjoitusten perusteella on tapahtunut muutoksia myös nuorten imppauskokeilujen osalta. Imppaamisen kerrotaan olleen hyvin vähäistä nuorten keskuudessa viime vuosina, mutta nyt kirjoitusten mukaan imppaamista on esiintynyt aiempaa enemmän. Imppaamista koskevissa kirjoituksissa kerrotaan imppaamisen lisääntymistä koskevien havaintojen olevan yleisiä koko maassa.

Kirjoituksissa kerrotaan 13–16-vuotiaiden, erityisesti poikien, haistelleen mopojen bensiinihöyryjä Vantaalla. Lähialueilla, esimerkiksi Espoossa ja Helsingissä, vastaavaa ilmiötä ei ollut havaittu.

Helsingissäkään minkäänlaista piikkiä ei näy. Nuorten päihdetyön päällikkö Raimo Tuohimetsä ei ole kuullut sellaisesta lastensuojelun eikä päihdepalvelujen kautta. ”Imppaus on kuitenkin sellainen ilmiö, että se aina välillä lähtee kukoistamaan, kestää aikansa ja kuihtuu. Yleensä imppaajat ovat nuoria, yleensä alle kuin yli 15-vuotiaita. (5.4.2006)

Bensiinihöyryjen imppaamisen nähtiin kirjoituksissa olevan paikallinen ilmiö, mutta Espad - koululaistutkimuksen tuloksia käsittelevässä kirjoituksessa todetaan, että liimojen ja liuotinten haistelu on kasvanut voimakkaasti koko maassa. Nuorten imppauskokeilujen yleistymisestä kertoi myös Elämä on parasta huumetta -yhdistyksen tekemän kyselyn tulokset. Valistuksen puuttumista tarjottiin syyksi imppauskokeilujen lisääntymiselle:

Imppaaminen saatiin takavuosina vähenemään valistuksella. ”Ennaltaehkäisevän työn varoja on leikattu, eikä kaikkia ikäryhmiä ole varoitettu näistä aineista” Ahlström sanoo. (12.1.2004)

Osassa aineistoni päihdevalistusta koskevissa maininnoissa todetaan valistuksen olleen tehoton keino nuorten päihteenkäyttöön vaikuttamisessa. Imppauksen kohdalla kuitenkin Stakesin tutkimusprofessori mainitsee valistuksella olleen hyviä vaikutuksia. Edellisessä luvussa toinen tutkija arveli huumeiden käytön vähentyneen vuosituhannen vaihteessa tehostuneen valistuksen ansiosta ja tässä taas arvellaan imppaamisen lisääntyneen, koska valistusta ei ole ollut tarpeeksi. Valistuksesta ollaan aineistossani siis myös sitä mieltä, että se on tehokas keino nuorten päihteenkäyttöön vaikuttamisessa, vaikka myös vastakkaisia näkemyksiä esiintyi. Käsittelen päihdekasvatusta lisää yhtenä nuorten päihteenkäyttöön vaikuttamisen keinona luvussa 5.4.

Nuorten päihteenkäytössä tapahtuneista muutoksista kirjoitettiin lisääntymisenä, vähentymisenä ja palaamisena. Kirjoitusten perusteella ei voida sanoa nuorten päihteenkäytön yksiselitteisesti lisääntyneen tai vähentyneen. Joiltain osin voidaan puhua lisääntymisestä, joiltain osin taas vähentymisestä. Myös yhden kirjoituksen sisällä saatettiin kertoa sekä vähentymisestä että lisääntymisestä.

5.2.4 Nuorten omat mielipiteet alkoholin käytöstä

Nuorten omia mielipiteitä päihteenkäyttöön liittyen oli kirjoituksissa jonkin verran. Näissä kirjoituksissa nuoret tuovat esiin, että monet nuoret juovat vähän ja vain harvojen kohdalla juomista seuraa vahva humala ja humalasta johtuvia ikäviä seurauksia.

Tuusulalaisen Jokelan lukion ekaluokkalaiset Juho Honkavirta, 17, Essi Tainiola, 16, ja Susanna Hyttinen, 16, vakuuttavat suurimman osan luokkatovereistaan olevan alkoholin kohtuukäyttäjiä tai kokonaan raittiita.

”Moni ottaa vähän, muttei örvellä karmeessa humalassa” Hyttinen korostaa. (27.11.2006)

Myöhemmin samassa kirjoituksessa eräs nuorista mainitsee olettavansa, että ammattikoululaisista useampi juo paljon kuin lukiolaisista. Kirjoituksissa ei mainittu kaikkien toimittajien haastatteleminen nuorten opiskelupaikkoja, mutta kenenkään ei kerrottu opiskelevan ammatillisessa oppilaitoksessa.

Osa nuorista kertoi kirjoituksissa olevansa täysin raittiita ja tuntevansa muitakin jotka ovat. Yksi toimittajan haastatteleminen nuorista sanoi ensin, että ”kaikkihan sitä juo”, mutta hetken mietittyään kertoi sitten tuntevansa koulusta nuoria, jotka eivät käytä alkoholia. Nuoret pitivät kotoa saatua asennetta alkoholiin tärkeänä omia valintoja ohjaavana tekijänä.

”Vanhemmat ei kauheesti juo, siksi minullekaan ei ole syntynyt tarvetta juoda. Kyse on kotoa saadusta esimerkistä” (27.11.2006)

Vanhempien esimerkin pitäminen tärkeänä tuli esiin myös Sirosen (2004) tutkimuksessa jossa vastaajina oli 9. luokkalaisia nuoria. Toisaalta nämä nuoret olivat kuitenkin Sirosen mukaan sitä mieltä, että perhettä ei saisi liikaa syyllistää nuorten alkoholin käytöstä.

Nuoret kertoivat kirjoituksissa joistakin ikävistä tapahtumista joita alkoholin käyttäminen oli aiheuttanut. Näille kertomuksille oli tyypillistä, että nämä ikävät tapahtumat ovat tapahtuneet muille. Nuoret korostivat sitä, että he itse ja suurin osa nuorista osaa kuitenkin käyttää alkoholia niin, että mitään ikävää ei pääse tapahtumaan.

Laakkosen mukaan osa ystäväpiiristä juo ainakin kerran viikossa. Itselle maistuu harvemmin. ”Kaikki eivät tiedä rajojaan, ja jollain menee aina yli” Laakkonen kuvaa. (18.6.2004)

Nuoret kertovat kirjoituksissa, että juomista pitää osata hallita niin, että ei sammuisi. Kerrottiin myös kaverista joka joutui sairaalaan juotuaan liikaa viinaa. Esiintyessään omalla nimellään nuorten on täytynyt ottaa huomioon, että heidän vanhempansa ja muut lähipiirin aikuiset voivat

lukea kommentit lehdestä. Tämän on täytynyt vaikuttaa siihen mitä he kertovat ja mitä jättävät kertomatta toimittajille.

Aikaisemmassa suomalaisessa tutkimuksessa on yleensä keskitytty nuorten juomisen ja humaltumisen määrään. Nuorten näkemykset alkoholin käytön seurauksista ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Kysyttäessä 14–16-vuotiailta nuorilta alkoholin aiheuttamista haitoista he kertoivat fyysiseen olotilaan liittyvistä haitoista, kuten krapulasta, mutta myös ”moraalisesta krapulasta”. (Lavikainen 2007.) Myös Helsingin sanomien toimittajat ovat ilmeisesti olleet kiinnostuneempia määristä kuin seurauksista, koska aineistossani nuorten vastaukset käsittelevät enimmäkseen juomisen ja humaltumisen määrää.

5.2.5 Alkoholin hankkiminen

Nuoret kertoivat myös siitä mistä he alkoholia saavat. Alkoholia hankkivat heidän kertomansa mukaan täysi-ikäiset kaverit tai joskus myös vanhemmat. Kirjoituksissa käsiteltiin nuorten alkoholin saamista muutenkin kuin nuorten itsensä kertomana. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa käsiteltiin Stakesin tutkimusta alkoholin välittämisestä alaikäisille. Tätä tutkimusta Helsingin Sanomissa kommentoitiin näin:

Nuorilla aikuisilla ja nuorten vanhemmilla olisi tilaisuus ehkäistä alaikäisten alkoholinkäyttöä. Siihen ei tarvita kuin lain noudattamista. (10.7.2006)

Omien kokemusteni mukaan nuoret kertovat usein saaneensa alkoholia ”tuntemattomilta aikuisilta”. Tällaisia vastauksia olen saanut esimerkiksi pitäessäni päihdepuhutteluja alaikäisille nuorille työssäni koulukuraattorina. Helsingin sanomien pääkirjoituksessa on pohdittu tätä samaa ilmiötä.

Alkoholin välittäminen alaikäisille on rikos. Harvoin siitä rangaistaan, sillä välittämistä on vaikea näyttää toteen, koska viinaa ostaneet nuoret ovat yleensä saaneet pullonsa ”tuntemattomalta henkilöltä”. Käytännössä alkoholin välittäjät eivät kuitenkaan ole

nuorille tuntemattomia, vaan useimmiten joko heidän omia vanhempiaan tai täysikäisiä kavereitaan. (10.7.2006)

Kirjoitusten mukaan nuorille alkoholia hankkivat usein täysi-ikäiset kaverit ja vanhemmat. Aineistoni perusteella alkoholin hankkiminen on nuorten mielestä helppoa. Joissakin kunnissa kerrotaan olevan hankkeita, joissa pyritään vaikuttamaan alaikäisten alkoholin saamiseen eri viranomaisten yhteistyöllä. Tässä yhteistyössä toimijoina ovat yleensä sosiaalitoimi, koulu, poliisi ja nuorisotoimi.

5.2.6 Vanhemmat ja nuorten alkoholin käyttö

Kirjoituksissa on mainintoja siitä, että kaikki vanhemmat eivät tiedä missä heidän nuorensa liikkuvat ja eivät tiedä heidän alkoholin käytöstään. Vanhempien vastuuta korostetaan kirjoituksissa ja niissä nähdään tärkeäksi keinoksi nuorten päihteidenkäytön ehkäisyssä, että vanhemmat tietäisivät missä heidän lapsensa viettävät aikaansa ja mitä he siellä tekevät. Kodin merkitystä nuorten alkoholinkäytön ehkäisemisessä korostivat kirjoituksissa nuoret itse, poliitikot ja tutkijat.

Vanhemmilla on usein todellisuutta ruusuisempi käsitys teini-ikäisten lastensa alkoholijuonnista. ”Vanhemmat eivät tiedä, mitä nuoret tekevät, ja nuoret tietävät, että vanhemmat eivät tiedä”, tiivistää terveydenhuollon maisteri Kirsi Sirola. (18.6.2004)

Kirjoituksissa kerrotaan, että osa vanhemmista hyväksyy alaikäisten nuortensa alkoholin käytön ja jotkut vanhemmat myös ostavat lapsilleen alkoholia. Joissakin perheissä pidetään hyvänä käytäntönä, että nuori saa maistaa alkoholia kotona. Kirjoituksissa esiintyi kritiikkiä vanhempien alkoholimyönteistä asennetta kohtaan ja perheiden tueksi katsottiin tarvittavan ulkopuolisia tahoja. Tällaisia tahoja katsottiin olevan esimerkiksi terveydenhuolto ja koulu.

”Pieniä lapsiakin kohdellaan nuorisona, ja vanhemmissa on paljon sellaisia, jotka eivät ole itsekään oikein aikuistuneet. Tällöin terveydenhuollolla ja koululla on pedagoginen vastuu osoittaa, mikä on lapselle sopivaa” Pulkkinen sanoo. (13.1.2005)

Osa vanhemmista taas on kirjoitusten perusteella hyvin aktiivisia nuorten alkoholin käyttöön puuttumisessa. He saattavat esimerkiksi tehdä ilmoituksen alkoholin myymisestä tai ravintolassa anniskelusta alaikäiselle. Tästä huolimatta kirjoituksissa esiintyy jonkin verran vanhempien syyllistämistä siitä, että heidän lapsensa käyttävät alkoholia. Toisaalta kerrotaan myös siitä miten vanhemmat hakevat aktiivisesti apua asiantuntijoilta lastensa päihteidenkäytön vuoksi.

5.2.7 Uudet huumeet: lakka ja gamma

Lakka ja gamma mainittiin uusina aineina Suomen huumemarkkinoilla. Gamma oli jo luokiteltu huumausaineeksi vuonna 2004 kun aineistossani oli ensimmäiset maininnat siitä, mutta lakan osalta vasta pohdittiin sen luokittelemista huumausaineeksi. Näistä aineista kirjoitettiin jotakin kaikkina vuosina tarkastelujaksoni aikana. Ensimmäisessä kirjoituksessa oli kyseessä Helsingissä paljastunut laaja huumejuttu johon liittyi lakan salakuljettamista Suomeen.

Lakkaa eli gammabutyrolaktonia ei luokitella Suomessa huumeeksi, mutta se vaikuttaa vahvan huumeen tavoin. Ainetta käytetään kemianteollisuudessa. Lakka on myös huumeeksi luokiteltavan gamman pääasiallinen raaka-aine. Poliisin ja syyttäjän mukaan nyt paljastuneessa jutussa lakkaa on käytetty sekä gamman valmistukseen että huumaantumistarkoituksessa. Valtaosa aineista on kulkeutunut pääkaupunkiseudulla asuvien nuorten käyttöön. (23.4.2004)

Lakan kerrotaan menneen pääosin nuorten käyttöön. Aineita myytiin nuorten juhlissa pääkaupunkiseudulla. Vuonna 2005 kirjoitettiin toisen huumejutun selviämisestä jossa myös mainittiin lakka. Tässä tapauksessa nuorimmat käyttäjät olivat 15-vuotiaita ja vanhimmat 25-vuotiaita.

Lakkaa ja gammaa kuvaillaan muoti-ilmiöksi ja kerrotaan, että sitä ovat kokeilleet nuoret jotka eivät ole tunteneet niiden vaikutuksia. Seurauksena on ollut yliannostuksia ja jopa kuolemantapauksia joihin on epäilty liittyvän lakan ja alkoholin sekakäyttöä. Lakkaa on kokeiltu esimerkiksi festareilla ja kokeilijat eivät ole olleet tietoisia sen vaarallisuudesta alkoholin kanssa.

5.2.8 Nuorten huumekuolemat

Nuorten huumekuolemista kirjoitettiin kahtena peräkkäisenä vuonna kun Helsingin tuomiokirkossa järjestettiin huumeisiin kuolleiden nuorten muistotilaisuus.

Sata alle kolmikymmenvuotiaista suomalaista lasta ja nuorta kuoli viime vuonna huumeissa: vainajista löytyi opiaatteja, kannabista, amfetamiinia ja kokaiinia. Joka toinen heistä kuoli myrkytykseen, joka toinen teki itsemurhan tai menehtyi onnettomuudessa. (18.10.2004)

Suomen tilanteen kerrottiin olevan poikkeuksellinen siinä mielessä, että tällä huumeisiin kuolleista suurempi osa on alle 30-vuotiaita kuin muualla Pohjoismaissa. Nuorten huumekuolemista kertovien juttujen yhteydessä kerrottiin myös siitä millaisista merkeistä vanhemmat voisivat tunnistaa lapsensa huumeidenkäytön. Tällaisina merkkeinä mainittiin kaveripiirin vaihtuminen, valehteleminen, tavaroiden katoaminen ja kasvanut rahantarve sekä ongelmat koulunkäynnissä.

Subutexin kerrotaan näkyvän voimakkaasti nuorten huumekuolemista. Sitä käytetään yhdessä alkoholin ja lääkkeiden kanssa. Tällainen yhdistelmä on erittäin vaarallinen ja on aiheuttanut kuolemia. Heroniinin käytön kerrotaan vähentyneen sen seurauksena, että Subutex on suurelta osin korvannut sen. Subutex esiintyi useassa kirjoituksessa ja siitä kirjoitettiin nimenomaan nuorten huumeena.

Subutex on nuorten huume. Viime vuonna vajaasta 40:stä Subutexiin kuolleesta kaksi kolmasosaa oli alle 30-vuotiaita. (17.12.2005)

Aineistossa oli yksi maininta huumeisiin kuolleen nuoren äidistä. Kirjoituksessa ei kuitenkaan varsinaisesti käsitelty kyseisen nuoren huumeidenkäyttöä ja kuolemaa. Tämä äiti oli alkanut tehdä työtä päihkeitä käyttävien nuorten hyväksi ja kirjoitus käsitteli sitä työtä. Etsin aineistostani huumeidenkäyttäjien vanhempien kertomuksia, mutta vastoin ennakko-oletuksiani niitä ei löytynyt.

5.2.9 Huumetestit

Huumetesteistä kirjoitettiin 2004 kun hallitus hyväksyi lain jonka perusteella huostaanotetuille lapsille voitaisiin tehdä huumetestejä koulu- ja lastenkodeissa. Samana vuonna käsiteltiin myös huumetestien tekemistä opiskelijoille. Huumetestien tekemistä koulussa arvosteltiin, koska niistä ei ole laissa säädetty.

Petolahden lukion rehtori perusteli testejä puoli vuotta jatkuneella huhumyllyllä nuorten huumeidenkäytöstä. Rehtori vakuutti testien olleen vapaaehtoisia, ja yksitoista oppilasta olikin kieltäytynyt niistä. Kolme oppilasta antoi testin nimettömänä, ja loput 135 oppilasta suostuivat testiin nimellään. (19.6.2004)

Lukiolaisten huumetestejä perusteltiin paikkakunnalla esiintyneillä huhuilla nuorten huumeiden käytöstä. Rehtori vakuutti testien olleen vapaaehtoisia, mutta kirjoituksessa kyseenalaistettiin vapaaehtoisuus, koska testiin suostuminen oli edellytyksenä opiskeluun liittyviin projekteihin pääsemiselle ulkomaille.

Helsingin kaupungin uusille työntekijöille tekemissä huumetesteissä oli tullut esiin nuorten myönteinen suhtautuminen kannabiksen käyttöön:

”Nuoret puhuvat käytöstään avoimesti. Heille on usein yllätys, että työpaikalla kannabikseen ei suhtaudutakaan kuin alkoholiin.” (10.5.2005)

Huumetestien tekeminen oli kirjoituksen mukaan aiheuttanut vihaisia reaktioita joissakin nuorissa aikuisissa, jotka eivät käsittäneet miksi kannabiksen käyttö ei olisi sallittua kaupungin työntekijöille. Kirjoituksessa käytetään näistä nuorista termiä ”vakaumuksellinen kannabiksen käyttäjä”. Kannabiksen käytön rinnastaminen alkoholin käyttöön ja yllättyminen työnantajan suhtautumisesta siihen on hyvä esimerkki jo edellä käsittelemästani nuorten sallivammaksi muuttuneesta suhtautumisesta kannabiksen käyttöön.

Oletan termin ”vakaumuksellinen kannabiksen käyttäjä” tarkoittavan samaa kuin Kekonin (2007) käyttämä ”kannabisaktivisti”. Kannabisaktivistit pyrkivät siihen, että kannabiksen käyttöä ei pidettäisi sosiaalisena ongelmana ja se ei vaikuttaisi heidän yhteiskunnalliseen asemaansa. (Kekoni 2007, 229.)

Huumeet olivat vähemmän esillä kuin alkoholi. Varmaan sen vuoksi, että alkoholi puhutti niin paljon tuona ajanjaksona alkoholiveron alentamisen vuoksi. Keskeisimpiä tuloksia huumeidenkäytön osalta tässä tutkimuksessa oli uusien huumeiden esiintyminen nuorten keskuudessa ja nuorten sallivammaksi muuttunut suhtautuminen kannabiksen käyttöön. Gamma ja lakka olivat uusia aineita 2004–2006 ja niistä kirjoitettiin paljon. Erityisesti oltiin huolestuneita siitä, että niitä kokeilevat nuoret, jotka eivät ole tietoisia niiden vaikutuksista.

5.3 Alkoholiveron alentaminen

Olen valinnut vuosien 2004–2006 kirjoitukset tarkastelun kohteeksi 2004 vuonna tapahtuneen alkoholiveron alentamisen takia. Olen ollut erityisen kiinnostunut kirjoituksista joissa pohditaan alkoholiveron alentamisen vaikutuksia nuorten päihteidenkäyttöön. Tästä aiheesta on ennakko-

oletusteni mukaisesti todella paljon mainintoja aineistossani. Useissa kirjoituksissa vaaditaan alkoholiveron nostamista vedoten huoleen nuorten päihteidenkäytöstä.

5.3.1 Poliittinen keskustelu alkoholiverosta

Jotkin tahot vaativat alkoholiveron nostamista jo hyvin pian sen alentamisen jälkeen. Jo toukokuussa 2004, eli vain pari kuukautta veroalennuksesta, kristillisdemokraattien kansanedustaja Päivi Räsänen kysyi hallitukselta alkoholiverotuksen korottamisesta. Hän toiveenaan oli, että edes väkevien alkoholijuomien osalta verotusta voitaisiin korottaa. Hallituksen vastaus oli, että alkoholiverotusta ei aiota muuttaa kulutuksen kasvusta huolimatta.

Päivi Räsänen nimi mainitaan taas kun on kirjoitettu vaatimuksista alkoholiveron nostamiseen elokuussa 2004. Tällöin tulee selvästi ilmi vetoaminen huoleen nuorten alkoholin käytöstä.

”Ryhmänjohtajista Rkp:n Christina Gestrinin, kristillisdemokraattien Päivi Räsänen ja vihreiden ryhmän varapuheenjohtajan Kirsi Ojansuun mielestä alkoholiveroa tulisi nostaa. Ojansuu ja Gestrin kohdistaisivat korotuksen väkeviin juomiin, joita nuoret juovat heidän mukaansa aiempaa enemmän.” (10.8.2004)

Nuorten ajateltiin siirtyvän väkeviin juomiin taloudellisista syistä. Samaa perustelua käytettiin vuonna 2006 kun oppositio teki hallitukselle välikysymyksen alkoholiveron korotuksesta. Suurin osa eduskuntaryhmien johtajista oli kuitenkin sitä mieltä, että alkoholiveroa ei ole syytä ainakaan toistaiseksi korottaa.

Peruspalveluministeri Liisa Hyssälä (kesk) kommentoi hallituksen kantaa alkoholiveron nostamiseen seuraavasti:

Hänen mukaansa tilanne ei ole sellainen, että alkoholiveroa pitäisi heti nostaa. Hallitus olisi joka tapauksessa päivittänyt tilannetta.

”Hallituksessa on valmiutta silti nostoon nopeasti, erityisesti jos nuorten juomatavat muuttuvat” Hyssälä sanoo. (11.8.2004)

Tarve suojella nuoria alkoholiveron alentamisen mahdollisesti aiheuttamilta vaikutuksilta näkyy tässäkin siitä huolimatta, että ei olla alkoholiveron nostamisen kannalla. Kirjoituksissa toivotaan tutkittua tietoa veroalennuksen vaikutuksista ja halutaan odottaa rauhassa tutkimustiedon saamista ennen päätöksien tekemistä siitä tulisiko veroa nostaa.

5.3.2 Arviointia alkoholiveron alentamisen vaikutuksista

Helsingin sanomissa todetaan, että halventunut viina aiheuttaisi ongelmia nimenomaan nuorille.

Nuorille ja alkoholin suurkuluttajille halventunut viina aiheuttaa helposti ongelmia. Se on jo koettu, vaikka esimerkiksi Helsingin poliisin tilastot eivät alkuvuodesta ole mitenkään hälyttäviä”. Halvan viinan vaikutukset näkyvät poliisin työssä kunnolla vasta vuoden loppupuolella. Silloin vertailu edellisiin vuosiin on luotettavampi kuin muutaman kuukauden kokemukset, joihin varmasti osittain sisältyy halvan viinan uutuudenviehätystä. (18.5.2004)

Edellisessä aineisto-otteessa todetaan, että halventuneen viinan aiheuttamat ongelmat nuorille ”on jo koettu”. Sitä ei kuitenkaan kerrota, että mitä nämä ongelmat ovat olleet. Kerrotaan vain, että poliisin tilastojen perusteella mitään hälyttäviä merkkejä ei ole siitä, että ongelmia olisi syntynyt.

Viinaveron korottamista perusteltiin sillä, että nuoret olisivat alkaneet juoda väkeviä alkoholijuomia aiempaa enemmän. Tällaisesta kehityksestä kertoivat kirjoituksissa myös kaksi sosiaalityöntekijää:

”Vappu oli aika kaamea. Silloin näkyi selvästi, että nuoret ovat siirtyneet vahvempiin juomiin”, sanoo useana vappuna päivystänyt sosiaalityöntekijä Erikoinen Espoosta. (13.7.2004)

”Nuoret ovat puhaltaneet selvästi korkeampia promillelukuja kuin aiemmin, ja ainakin joinakin viikkoina nuoria on ollut tavallista enemmän. He ovat olleet myös aiempaa nuorempia”, vs. sosiaalityöntekijä Taija Jokimaa kertoo. (13.7.2004)

Ensimmäisen otteen sosiaalityöntekijä työskentelee Espoon sosiaalipäivystyksessä ja jälkimmäisen Tampereen sosiaaliasema Paussilla. Heidän havaintonsa nuorten siirtymisestä juomaan enemmän väkeviä alkoholijuomia on tehty hyvin pian alkoholiveron alentamisen jälkeen. Yllätyin siitä, että nuorten päihteidenkäytön kanssa paljon tekemisissä olevat sosiaalityöntekijät tekivät tällaisia havaintoja niin nopeasti.

Myös tutkijat ilmaisivat kirjoituksissa huolensa nuorten siirtymisestä käyttämään enemmän väkeviä juomia sekä kommentoivat alkoholiveron nostamisen tarpeellisuutta.

Viinaveron laskeminen huolestuttaa Sirolaa: miedot juomat saattavat vaihtua väkeviin. ”Nuorilla on usein puutetta rahasta, joten väkevien juominen saattaa tuntua houkuttelevalta.” (18.6.2004)

Hyssälän mukaan tärkeintä on nyt suojella lapsia ja nuoria alkoholihaitoilta. Paras keino tähän olisi korjaava hinnankorotus, Stakesin tutkimusprofessori Matti Rimpelä latasi tiistaina. (18.8.2004)

Kirjoituksissa esiintyi myös sellaisia kommentteja, että alkoholiveron alentamisen ei voida sanoa vaikuttaneen millään tavoin nuorten päihteidenkäyttöön. Poliisi kommentoi vuonna 2006 alkoholiveron alentamisen vaikutuksia nuorten päihteidenkäyttöön hyvin eri tavalla kuin edellä asiaa kommentoineet:

Nuorten juomisen tuomat ongelmat tai säilöön otettujen nuorten määrä ei näytä lisääntyneen Helsingin kaduilla, keskustan poliisipiirin komisario Jari Mäkinen kertoo. Viinan halventuminen ei myöskään ole vaihtanut olutpulloja kirkkaampiin. ”Mäyräkoirat kainalossa ne tuolla painavat”, komisario kertoo. (7.10.2006)

Alkoholiveron alentamisen vaikutuksista nuorten päihteidenkäyttöön kirjoitettiin paljon heti vuonna 2004, 2005 vähemmän ja enää kolmessa kirjoituksessa vuonna 2006. Tämän voisi tulkita tarkoittavan sitä, että aiheesta ei ollut syytä kirjoittaa, koska alkoholiveron alentamisen ei voitu havaita aiheuttaneen suurta muutosta nuorten alkoholin käyttöön. Pelättyjen alkoholiveron alentamisen seurausten sijaan 2006 vuonna kirjoitettiin nuorten alkoholin käytöstä esimerkiksi seuraavilla otsikoilla: ”Terveyskysely: nuoriso raitistuu” ja ”Yhä harvempi nuori kertoo juovansa kunnan kännit”. Kirjoitukset olivat siis ongelmakeskeisyyden sijaan hyvin positiivisia.

5.4 Nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttaminen

Aineistossa käsiteltiin paljon poliisin roolia kun kirjoitettiin toimenpiteistä nuorten päihteidenkäyttöön puuttumiseksi ja vaikuttamisen keinoissa korostui kontrolli. Poliisille oli annettu kirjoituksissa myös paljon tilaa kommentoida asiantuntijoina nuorten päihteidenkäyttöä.

5.4.1 Vaatimus poliisin oikeuksien lisäämisestä

Vuonna 2004 käytiin poliittista keskustelua siitä, että saako poliisi oikeuden tarkistaa alle 20-vuotiaiden nuorten reput, kassit ja taskut, ottaa pois laittomat alkoholijuomat ja antaa rikesakon. Muutamit kansanedustajat tekivät lakiesityksestä ihmisoikeuskysymyksen. Tämä vain nuoria koskeva kontrolli yhdistettiin kirjoituksissa alkoholiveron alentamiseen. Tutkija Jaana Lähteenmaa toteaa Helsingin sanomien pääkirjoituksessa seuraavasti:

Uusimmassa lakiehdotuksessa on kysymys jostakin muusta kuin aidosta nuoriin kohdistuvasta huolenpidosta. Yksi tulkinta on se, että poliitikkojen on ryhdyttävä mihin

tahansa toimenpiteisiin nyt, kun alkoholin hinnat ovat juuri alentuneet ja kun EU-maista, kohta siis Virostakin, voi virrata ennakoimattomia määriä viinaa Suomeen. (3.4.2004)

Myös useat kansanedustajat katsoivat hallituksen paikkaavan lakiesityksellä edellisten vuosien epäonnistunutta alkoholipolitiikkaa johon myös alkoholiveron alentamisen nähtiin kuuluvan. Hallituksen tavoitteena olikin Helsingin Sanomien mukaan tehostaa valvontaa tulevassa tilanteessa:

Muutoksien tarkoituksena on hallituksen mukaan tehostaa rikosoikeuden keinoin ikärajojen valvontaa ja alkoholijuomien pois ottamista nuorilta, kun tuontikiintiöt poistuvat ja viinaverot alenee. (27.2.2004)

Eduskunnassa esitettiin esimerkiksi seuraavanlaisia kommentteja lakiesityksestä:

Kokoomuksen Pekka Kuosmanen tuomitsi hallituksen lakiesityksen muistuttavan Neuvostoliiton aikoja.

Täysin toisella linjalla oli hänen puoluetoverinsa Ahti Vielma, joka vaati virkavallalle keinoa puuttua asioihin, "kun kodit unohtavat lapsensa kadulle alkoholin pariin".

(3.3.2004)

Eduskunnan keskustelussa oli vastakkain nuorten yksityisyyden suojeleminen ja toisaalta heidän suojelemisensa alkoholin mahdollisesti aiheuttamilta negatiivisilta vaikutuksilta. Edellisessä aineisto-otteessa esitetään voimakas kommentti sellaisen näkemyksen tueksi, että yhteiskunnalla tulee olla keinoja nuorten suojelemiseksi jos lasten perheet eivät sitä tee.

5.4.2 Nuorten puhalluttaminen

Nuorten puhalluttaminen diskon ovella oli toinen kirjoituksissa esiintynyt toimenpide nuorten päihteidenkäytön ehkäisemiseksi. Sisäministeriön poliisiosasto halusi selvityksen Itä-Suomen poliisijohdolta poliisin tekemistä puhallutuksista nuorille järjestetyn diskon ovella Mikkelissä. Itä-Suomen poliisiosasto päätti kieltää puhalluskokeiden järjestämisen sisäänpääsyvaatimuksena nuorille. Perusteluna oli, että nämä puhalluttamiset voitaisiin mahdollisesti sekoittaa poliisin pakkokeinona tehtyyn puhalluttamiseen. Lisäksi negatiivisena pidettiin sitä, että nuorimmat puhallutetut olivat 12-vuotiaita.

Ylikomisario Ari-Pekka Calin ministeriöstä myöntää, ettei poliisilla ole ohjeita menettelytavoista jopa 12-vuotiaiden nuorten puhalluttamiseen.

“Minusta poliisin pitäisi jakaa tuon ikäisille mieluummin poliisi-ilmapalloja kuin työntää alkometrin pilliä suuhun.” (22.2.2004)

Poliisin näkemyksen mukaan puhallutuksissa oli kyse ehkäisevästä päihdetyöstä ja hyvästä yhteistyöstä nuorisotoimen kanssa. Kirjoituksissa kuvaillaan puhalluttamisien tuomia hyviä kokemuksia. Puhalluttamisiin olivat tyytyväisiä Helsingin sanomien kirjoitusten mukaan Mikkelissä sekä Selvä perjantai-tapahtumien järjestäjät että siellä käyvät nuoret. Mikkelin lisäksi myös Oulussa oltiin tyytyväisiä puhallutuksiin. Oulussa nuoria puhallutettiin koulun päättäjäisjuhlissa.

Nuorisosihteeri muistelee kauhulla aikoja, jolloin puhallutuksia ei järjestetty. ”Jos emme saa valikoida juhliin osallistuvia nuoria sen perusteella, missä kunnossa he ovat, juhlia ei enää järjestetä.”

”Se on hyvä juttu. Ei ole mukava, jos discossa pyörii känniläisiä”, Anu Honkonen, 14, ja Tiia Kehusmaa, 13, kertoivat. (30.5.2004)

5.4.4 Alkoholin myymisen ja välittämisen valvonta

Kirjoituksissa käsiteltiin alkoholin myymistä ja välittämistä alaikäisille sekä siihen liittyvää valvontaa. Vuonna 2004 järjestettiin poliisin tehovalvontaviikko joka liittyi valtioneuvoston alkoholipoliittiseen ohjelmaan.

*“Viimeistään nuorten kaljakassit paljastivat, että alaikäisille myydään ja hankitaan alkoholia” Lampikoski sanoo. Hänen mukaansa se näkyy järjestyshäiriöinä ja ilkeinä. Valtaosa nuorista, eli 825:stä tapauksesta, oli 15–17-vuotiaita.
(25.6.2010)*

Kirjoituksissa esiintyi alkoholin myymiseen ja välittämiseen liittyviä rikoksia eri puolilla Suomea. Alaikäisille oli myyty alkoholia Alkossa, ravintoloissa ja kaupoissa.

*”Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus määräsi Rovaniemen keskustan myymälälle alkoholilain ankarimman sanktion, kun myymälästä oli myyty syksyllä kolme pulloa kirkasta viinaa 16-vuotiaalle tytölle. Tytön henkilöpapereitakaan ei tarkastettu.
(16.12.2004)*

Rovaniemen Alko joutui kahdeksi päiväksi myyntikieltoon kun paljastui, että sieltä oli myyty viinaa 16-vuotiaalle tytölle. Tyttö oli kauppaamassa viinaa muille nuorille kun poliisi sattui tulemaan paikalle. Alkon toimitusjohtaja ja Itäkeskuksen Alkon myymäläpäällikkö toteavat molemmat, että alaikäiset ovat yrittäneet ostaa viinaa Alkosta entistä useammin alkoholiveron alentamisen jälkeen (Vrt. luku 5.3.2.). Myymäläpäällikkö epäili myös nuorten joskus valehtelevan ostaneensa viinaa itse, vaikka todellisuudessa sen olisi ostanut joku täysi-ikäinen tuttu henkilö. Kahdessa kirjoituksessa olikin käsitelty tapauksia joissa täysi-ikäinen henkilö oli jäänyt kiinni alkoholin välittämisestä alaikäisille.

Nuoret ovat saaneet melko helposti ostettua alkoholia alaikäisinä ja sekä nuoret että vanhemmat ovat pitäneet riskiä kiinni jäämisestä melko vähäisenä. Lain noudattamatta jättämisestä ei yleisesti uskota seuraavan sanktioita. (Karlsson ym. 2007.)

5.4.5 Päihdehoidon tehostaminen

Vuonna 2004 Helsingin Sanomissa esiteltiin Valtioneuvoston periaatepäätöstä huumausainepoliittisesta toimenpideohjelmasta vuosille 2004–2007. Kerrottiin, että ohjelmassa keskitytään toimiin joilla huumeiden kysyntää ja tarjontaa voitaisiin vähentää. Nuorten huumeekokeiluihin kiinnitettiin erityistä huomiota ja huumehoidon tehostaminen esitettiin keinona nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi.

Mitä nopeammin käyttäjät saadaan vieroitetuksi huumeista, sitä vähemmän aineille on kysyntää. Etenkin nuorten huumeekokeilut on saatava poikki alkuunsa. (11.2.2004)

5.4.6 Lapsi- ja nuorisotyö

Lapsi- ja nuorisotyön roolia nuorten päihteidenkäytön ehkäisemisessä pidettiin tärkeänä. Aktiivisen harrastustoiminnan kerrotaan pitävän nuoret erossa päihteistä. Erityisesti urheiluharrastus oli esillä kirjoituksissa nuorten päihteidenkäyttöä ehkäisevänä toimintana.

Helsingin Kansainvälisten nuorten klubissa on havaittu, että urheilu on hyvä keino edistää yhteisymmärrystä. Samalla International Youth Clubin (IYC) aktiivinen tekeminen saa nuoria pois kaduilta ja ehkäisee huumeiden käyttöä. (1.7.2004)

5.4.7 Päihdekasvatus

Perinteisesti päihdevalistuksen on ajateltu olevan sellaista, että joku asiantuntija tulee puhumaan nuorille esimerkiksi kouluun ja nuoret istuvat pääosin hiljaa kuuntelemaan. Erilaisesta

päihdekasvatuksesta hyvänä esimerkkinä oli partiolaisten tapahtuma jossa lapset ja nuoret ratkivat huumeisiin liittyviä rikoksia ja saavat samalla tietoa huumeista. Tällaista erilaista päihdekasvatusta edustivat myös Non Fightin Generationin järjestämät huumeiden vastaiset keskusteluryhmät kouluissa ja nuorisolaitoksissa. Yhteistä näille päihdekasvatuksen muodoille on, että nuoret pääsevät itse aktiivisesti osallistumaan.

Tietoverkkojen kehitystä voi pitää syynä siihen, että nuorten on päästävä aktiivisesti osallistumaan yhdensuuntaisen ylhäältä alas -viestinnän sijasta (Soikkeli 1998, 110–112). Tietoverkossa ei ole sanomalehdille tyypillisiä portinvartijoita ja kaikki sanomat pääsevät kilpailemaan samoilla ehdoilla. Vastaanottaja etsii aktiivisesti itse tietoa, vertailee eri käsityksiä ja vaatii perusteluja. Tämä Internetin aiheuttama uusi tilanne viestinnässä pakottaa valistajat miettimään uusia keinoja. (Soikkeli 2002, 69.)

Sosiaalityö on yksi kirjoituksissa esiintynyt keino nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi, vaikka en olekaan edellä käsitellyt sitä sen otsikon alla vaan olen kirjoittanut siitä oman luvun. Sosiaalityön sijoittamisen omaksi luvukseen perustelen sosiaalityön erilaisuudella muihin keinoihin verrattuna. Lisäksi se on melko laaja teema ja silläkin perusteella hyvä sijoittaa omaan lukuunsa.

5.5 Sosiaalityö ja nuorten päihteidenkäyttö

Sosiaalityö näkyi kirjoituksissa enemmän kuin olin olettanut sen näkyvän. Sosiaalityöntekijät ovat itsekin jonkin verran päässeet kertomaan nuorten päihteidenkäytöstä. Näin oli esimerkiksi edellisen luvun aineisto-otteissa, joissa sosiaalityöntekijät kommentoivat alkoholiveron alentamisen vaikutuksia nuorten päihteidenkäyttöön. Eniten sosiaalityö näkyi kirjoituksissa joissa käsiteltiin lastensuojelun tilastoja ja lastensuojelun menojen kasvua. Yhteensä 11 kirjoitusta sisälsi maininnan sosiaalityöstä.

5.5.1 Nuorten päihteidenkäyttö lastensuojelussa

Nuorten päihteidenkäyttöä pidetään yhtenä syynä lastensuojelun työmäärän ja sijoitusten lisääntymiseen.

Sosiaalipäivystyksiä työllistävät sekä hoidotta jääneet pikkulapset että päihteitä itse käyttävät nuoret. (13.7.2004)

Alaikäisten reipas päihteidenkäyttö näkyy huostaanottoilastoissa. Espoossa on tämän vuoden aikana sijoitettu päihdeongelmien takia hoitoon enemmän 13–17-vuotiaita kuin koko viime vuonna. (23.8.2006)

Nuorten päihteidenkäyttö näkyy myös sairaalasta tulleissa lastensuojeluilmoituksissa. Joissakin sairaaloissa on ollut käytäntönä, että lastensuojeluilmoitus tulisi tehdä jokaisesta päihtyneenä ensiapuun tuodusta alaikäisestä. Käytännöt kuitenkin vaihtelevat eri paikoissa. Seinäjoen keskussairaalaan tehtiin vuoden 2003 aikana 8 lastensuojeluilmoitusta alaikäisten päihtymyksen vuoksi.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri päätti viime talvena tehdä lastensuojeluilmoituksen jokaisesta päihtyneenä ensiapuun tuodusta alaikäisestä. Piiri otti vain käyttöön lain vaatimuksen, mutta päihtymykset jätetään yhä ilmoittamatta monessa paikassa. (12.1.2004)

Alkoholin käytön takia sairaalahoitoa tarvitsevat nuoret saattavat olla melko huonossa kunnossa ja hyvin nuoria. Näissä tilanteissa voisi pitää itsestäänselvyytenä lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Myös nuoret juovat itsensä yhä kovempaan humalaan, kertoo sairaankuljettaja Itä-Suomesta. Hän kertoo vievänsä useita kertoja viikossa sairaalaan alle 15-vuotiaita, joilta on kadonnut taju. ”Selvää lisääntymistä on ollut”, sanoo myös Päijät-Hämeen sairaalan

lastentautien ylilääkäri Pentti Lautala Lahdesta. Sairaalaan päätyvät nuoret ovat entistä nuorempia, vasta vähän yli kymmenvuotiaita. (29.11.2004)

Koulukuraattorin työ ei kirjoituksissa ollut esillä, mutta päihteidenkäytön näkymisestä koulussa oli joitakin mainintoja. Nuorten kerrotaan tulevan harvoin kouluun päihtyneenä, mutta jos näin tapahtuu, niin asia siirtyy lastensuojelun sosiaalityöntekijöille.

...hänen mukaansa päiväkännit ja humalassa kouluun tuleminen ovat ääripään ongelmia ja näkyvät lastensuojelussa. (7.10.2006)

Nuorten päihteidenkäyttö näkyy kirjoitusten mukaan lastensuojelussa, mutta lastensuojelun sosiaalityötä ei sen tarkemmin kuvata. Kerrotaan kuitenkin, että nuoria ja heidän vanhempiaan kutsutaan keskustelemaan, kun nuori on jäänyt kiinni päihteidenkäytöstä, ja että päihdeongelmaisia nuoria sijoitetaan hoitopaikkoihin.

5.5.2 Poliisin ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyö

Kirjoituksissa oli esillä sosiaalityöntekijöiden ja poliisin yhteistyö alaikäisten päihteidenkäyttöön puuttumisessa. Tämä yhteistyö on järjestetty eri tavoin eri paikkakunnilla. Itä-Helsingissä sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja on kulkenut poliisin kanssa siellä missä nuoret viettävät aikaansa ja puuttunut alaikäisten alkoholin juomiseen ja hallussapitoon.

...sosiaalityöntekijä Kristina Westerholm ja vanhempi konstaapeli Mikko Vehviläinen alkavat tarkistaa Tuorinniemeen kerääntyneiden nuorten viinakasseja ja henkilöpapereita... Westerholm ottaa nuoremman henkilötiedot ylös, ja Mattila kaataa tytön laukusta löytyneet siiderit ulkoilureitin varren pusikkoon. (17.9.2006)

Tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen. Tässä Itä-Helsingin mallissa nuoren kotiin lähetetään alle viikon kuluessa perhekeskuksesta kirje jossa kerrotaan nuoren olleen kaupungilla päihtyneenä tai alkoholia mukanaan sekä kehoitetaan vanhempia keskustelemaan nuoren kanssa aiheesta. Tavoitteena on myös osoittaa, että nuorten alkoholinkäyttöä ei pidetä hyväksyttävänä.

Poliisin ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyö oli paljon esillä varsinkin alkoholin osalta. Leisto & Tuomikoski - Koukkula (2004) ovat havainneet selvittäessään päihteitä käyttäneiden tyttöjen kokemuksia sosiaalityöntekijän ja poliisin interventioista, että enemmistö tutkimuksessa haastatelluista tytöistä piti poliisin ja sosiaalityöntekijän yhteistyötä tärkeänä. Tähän tutkimukseen osallistuneilla tytöillä viranomaisten yhteistyönä tapahtuneesta puuttumisesta seurasi juomisen vähentymistä.

Kuopiossa paljastuneen nuorten kannabiksen käytön yhteydessä, jossa osa nuorista oli alle 15-vuotiaita, mainittiin poliisin ja sosiaalityöntekijän yhteistyö. Lisäksi todettiin olevan tärkeää, että poliisilaitoksella on sosiaalityöntekijä joka voi selvittää nuoren tilannetta ja ohjata hoitoon tarvittaessa mahdollisimman nopeasti. Aineiston perusteella sosiaalityössä kohdataan kuitenkin eniten nuorten alkoholin käyttöä. Sekakäyttö tosin on yleistä nuorten keskuudessa ja osassa tapauksia ei välttämättä tiedetä nuoren käyttäneen muutakin kuin alkoholia.

Myös nuorten päihdehoidossa alkoholia pidetään nuorten yleisimpänä päihteenä. Diakonissalaitoksen lasten ja nuorten huumehoidon yksiköstä kerrotaan seuraavaa:

Strömbergin yksikön kautta kulkee vuosittain 80 12–17-vuotiasta nuorta. Valtaosa heistä on poikia, mutta tyttöjen osuus on nousussa. Nuoret ovat keskimäärin 15-vuotiaita ja heidän ”ykköspäihtekseen” on kannabiksen paikalle uudestaan noussut alkoholi, jota käytetään paljon. (23.8.2006)

Samansuuntaisesti alkoholista nuorten yleisimpänä päihteenä päihdehoidon piirissä kommentoitiin myös nuorisoasemalta pääkaupunkiseudulta. Kirjoituksissa oli mainintoja myös 12 ja 13-vuotiaista, eli hyvin nuorista asiakkaista päihdehoidon piirissä.

Sosiaalityö näkyi Helsingin Sanomien nuorten päihteiden käyttöä koskevassa kirjoittelussa. Lastensuojelussa ollaan tekemisissä nuorten päihteidenkäytön kanssa ja sosiaalityöntekijät ovat päässeet asiantuntijoina kertomaan nuorten päihteidenkäytöstä. Alkoholista koskevissa kirjoituksissa sosiaalityö oli esillä enemmän kuin huumeiden käyttöä koskevissa kirjoituksissa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli etsiä vastauksia kysymykseen: mitä Helsingin Sanomien kirjoitukset kertovat nuorten päihteidenkäytöstä ja siihen vaikuttamisesta vuosina 2004–2006? Ristiriitaisuudet olivat ominaista löytämilleni vastauksille. Esimerkiksi nuorten päihteidenkäytön muutoksia koskevassa kirjoittelussa esitettiin samojen asioiden sekä lisääntyneen että vähentyneen. Toisena esimerkkinä ristiriitaisista näkemyksistä oli kysymys siitä onko 12-vuotiaiden nuorten puhalluttaminen tarpeellista vai täysin tarpeetonta. Ristiriitaisuuksien runsas esiintyminen ei ollut yllätys, koska aineistona olivat sanomalehtikirjoitukset ja sanomalehtijulkisuus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisten näkemysten esille nostamiseen. Toimittajilla on ollut valtaa säännellä sitä millaiset aiheet ja näkemykset nuorten päihteidenkäytöstä ovat päässeet esiin ja saaneet tilaa Helsingin Sanomissa näiden vuosien aikana joihin aineistoni rajasin.

Kirjoituksissa käsitellään monia eri päihteitä nuorten päihteidenkäyttöä kuvattaessa. Alkoholista kirjoitetaan kuitenkin enemmän kuin huumeidenkäytöstä. Oletan sen osin johtuvan alkoholiveron alennuksen ajoittumisesta ajanjaksoon jolta aineistoni on ja sen aiheuttamasta vilkkaasta yhteiskunnallisesta keskustelusta. Varmasti kuitenkin vielä merkittävämpi syy tähän on yksinkertaisesti se, että alkoholi on niin paljon yleisempi päihde kuin huumeet. Alkoholin ja huumeiden lisäksi nuorten kerrottiin käyttävän myös liuottimia ja lääkkeitä päihtymistarkoituksessa. Kirjoituksissa esiintyneet maininnat eri päihdyttävien aineiden käyttämisestä samanaikaisesti vahvistavat muiden tutkimusten tuloksia sekakäytön yleisyydestä (esimerkiksi Murto 2002). Huumeidenkäytön osalta gamma ja lakka olivat esillä, koska ne olivat tuona ajanjaksona uusi ilmiö Suomessa.

Kuvaukset nuorten päihteidenkäytöstä eivät keskity vain uhkakuiin, vaan tarjoavat myös sävyllään hyvin positiivisia kuvauksia. Alkoholiveron alentaminen ja siihen tiiviisti kietoutunut huoli nuorten juomatapojen muutoksesta synnytti suuria uhkakuvia, mutta niiden rinnalla olleet positiiviset näkemykset veivät niiltä tehoa. Tässäkin näkyy edellä mainitsemani ristiriitaisuus. Kirjoituksissa taistelevat kaksi eri näkemystä. Toinen näkemys oli, että alkoholiveron alentaminen

on vaikuttanut nuorten päihteidenkäyttöön negatiivisesti. Toisen näkemyksen edustajien mukaan se taas ei ole vaikuttanut nuorten päihteidenkäyttöön ja nuorten päihdekäyttäytymisessä kerrottiin tapahtuneen positiivisia muutoksia.

Olisin olettanut kirjoituksissa olevan enemmän pohdintaa päihteidenkäytön syistä. Myös päihteidenkäytön seurauksista on kirjoitettu melko vähän. Kerrotaan esimerkiksi nuorten joutumisesta sairaalaan alkoholin käyttämisen seurauksena ja päihteidenkäytön takia mahdollisesti aiheutuvista järjestyshäiriöistä kaduilla. Huumeiden kohdalla esiintyy esimerkiksi työnsaannin vaikeutuminen, rikollisuus ja kuolema mahdollisena seurauksena. Nuorten päihteidenkäytön kuvaamisessa on kuitenkin suurelta osin keskitytty käytettyihin aineisiin ja niiden määriin. Alkoholin hankkimisen osalta tutkimuksen tulokset ovat yhdenmukaisia aikaisempien tutkimusten tulosten kanssa, eli alaikäiset nuoret saavat hankittua alkoholia helposti (esimerkiksi Sirola 2004, 83).

Huumeongelman liioittelua ei mielestäni aineistossani ole, vaikka siitä on usein lehdistöä syytetty. Suomalaisessa huumekirjoittelussa yleisimpiä väitteitä on ollut, että huumeet ovat läsnä kaikkialla. Sanomalehtien huumekirjoituksissa on kerrottu, että huumeidenkäyttö on räjähdysmäisessä kasvussa nuorten keskuudessa ja varoiteltu siitä, että ”yksikään lapsi ei ole turvassa”. (Piispa 2001.) Piispan mainitsemat uhkakuvat eivät vastaa tämän tutkimuksen aineistossa esiintyvää tapaa käsitellä nuorten huumeidenkäyttöä.

Helsingin Sanomien tapaan kirjoittaa huumeidenkäytöstä vaikuttaa Helsingin Sanomissa esiintyvä pääkaupunkikeskeisyys ainakin huumeita käsittelevien kirjoitusten osalta, vaikka sitä yleisesti pidetään valtakunnallisena sanomalehtenä. Olisi mielenkiintoista verrata olisiko käsittelytapa mahdollisesti erilainen muissa sanomalehdissä. Huumekeskustelussa on ollut esillä huumeidenkäytön normalisoituminen suomalaisessa yhteiskunnassa (esimerkiksi Hakkarainen & Tigerstedt 2002). Jokirannan (2008) mukaan eteläpohjalaisessa arjessa voidaan kyllä puhua huumeongelman konkretisoitumisesta, mutta ei vielä normalisoitumisesta. Mahdollisesti pääkaupunkiseudulla sen sijaan voidaan havaita huumeidenkäytön normalisoitumista muuta Suomea enemmän ja tämä näkyisi kirjoituksissa?

Huumeongelmaa on perinteisesti käsitelty nuoriso-ongelmana. On totta, että huumeita kokeillaan ensimmäisen kerran yleensä nuoruusiässä, mutta huumeiden kokeilijoista ja käyttäjistä kaikki eivät ole nuoria. Luultavasti löytäisin runsaasti uusia kirjoituksia jos etsisin Helsingin Sanomista kirjoituksia vuosilta 2004–2006 ilman vaatimusta siitä, että kirjoituksessa pitäisi käsitellä nuorten huumeidenkäyttöä. Sanomalehtien uutisoimista huumeisiin liittyvistä rikoksista ei aina voi sanoa oliko kyseessä nuoret vai ei. Omaan aineistooni valikoitui vain sellaiset kirjoitukset joissa selvästi mainittiin kyseessä olevan nuoret. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa jotakin siitä miten huumeongelmaa on käsitelty Helsingin Sanomissa, mutta on hyvä tiedostaa, että aineistossa oli vain osa kaikista tuona ajanjaksona ilmestyneistä huumeikirjoituksista. On myös mahdollista, että etsiessäni nuorten päihteidenkäyttöä koskevia kirjoituksia Helsingin Sanomien kirjoituksissa, en ole onnistunut käyttämälläni hakusanoilla löytämään aivan kaikkia kirjoituksia, joissa käsitellään nuorten päihteidenkäyttöä. Pelkästään tämän aineiston perusteella ei voi sanoa millaista huumeikirjoittelu Helsingin Sanomissa oli kokonaisuudessaan 2004–2006. Yksi jatkotutkimusaihe voisi olla sen selvittäminen miltä tulokset näyttäisivät kun aineistona olisi kaikki huumeikirjoitukset.

Yhtenä tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mitä toimijoita kirjoituksissa esiintyy. Erilaisia toimijoita oli paljon, mutta eniten olivat esillä poliisi, tutkijat, sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ja nuorten vanhemmat. Yllättävää oli sosiaalityöntekijöiden pääseminen esiin niin paljon kirjoituksissa, koska ennako-oletukseni aikaisempien tutkimusten perusteella oli, että sosiaalityöntekijöiden osuus toimijoina kirjoituksissa olisi hyvin vähäinen. Sosiaalityöntekijät pääsivät asiantuntijoina kertomaan nuorten päihteidenkäytöstä julkisuudessa ja sosiaalityö näyttäytyi yhtenä keinona nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi.

Päätökseeni valita tutkimusaiheekseni nuorten päihteidenkäyttö vaikutti halu työskennellä nuorten parissa ja saada tutkimuksen tekemisen kautta siinä hyödynnettävissä olevaa tietoa. Ajanjaksosta, jolta aineistoni on, on kulunut jo jonkin aikaa ja moni asia on saattanut sen jälkeen muuttua. Joidenkin tulosten uskon kuitenkin edelleen olevan mielenkiintoisia nuorten parissa tehtävää työtä ajatellen. Tällaisena voisi pitää tutkimuksen tulosta liittyen kodin merkityksen korostamiseen

päihteidenkäyttöön vaikuttamisessa. Useat eri toimijat korostivat kodin merkittävää roolia päihteidenkäyttöön vaikuttamisessa. Tämä ei oikeastaan ole yllättävää, mutta mielenkiintoista oli, että asiantuntijoiden lisäksi myös nuoret itse korostivat sitä kertoessaan päihteidenkäytöstään. Lisäksi poliisin ja sosiaalityöntekijän yhteistyötä käsiteltiin melko paljon kirjoituksissa ja niistä välittyy viesti, että sosiaalityötä tarvitaan poliisin rinnalle. Uskon, että monissa kunnissa sosiaalityön ja poliisin yhteistyössä olisi vielä paljon kehittämisen varaa. Muutenkin kirjoituksissa korostettiin eri viranomaisten yhteistyötä.

Poliisi oli paljon esillä ja kontrollia tarjottiin keinoksi nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi, mutta esiintyi myös muita keinoja. Tällaisia kontrollikeinoja, joissa poliisi on keskeinen toimija, olivat vaatimus poliisien oikeuksien lisäämisestä, nuorten puhalluttaminen nuorisotapahtumien ovella sekä alkoholin myymisen ja väittämisen valvonta. Kahden ensin mainitun kohdalla esiintyi vastustusta näiden keinojen käyttämiseksi nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi. Poliisien oikeuksien lisäämisen nähtiin sitä vastustavan näkemyksen mukaan loukkaavan nuorten yksityisyyttä. Puhalluttamisen vastustusta perusteltiin sen mahdollisella sekoittamisella poliisin pakkotoimiin ja sillä, että nuorimmat puhallutettavat olivat vasta 12-vuotiaita. Itseäni hämmästytti 12-vuotiaan puhalluttamisen pitäminen negatiivisena, koska ensimmäiset alkoholikokeilut ovat niin tavallisia juuri tämän ikäisillä. Alkoholin välittämisen ja myymisen valvontaa pidettiin kirjoituksissa yksimielisesti hyväksyttävänä ja tehokkaana keinona päihteidenkäyttöön vaikuttamiseksi. Kontrolliin liittyvien keinojen lisäksi nuorten päihteidenkäyttöön vaikuttamisen keinoiksi löytyi aineistosta päihdehoidon tehostaminen, lapsi- ja nuorisotyö, päihdekasvatus ja sosiaalityö.

Edellä mainittujen keinojen lisäksi tarjottiin alkoholiveron nostamista uudelleen nuorten suojelemiseksi. Tässä yhteydessä kirjoituksissa esiintyi vahvoja kannanottoja puolesta ja vastaan. Nämä kannanotot olisivat kiinnostava jatkotutkimusaihe. Alkoholiveroa ei korotettu vielä ajanjaksona jolta aineistoni on, mutta korotus on toteutunut myöhemmin. Näitä korotuksia ei kuitenkaan perusteltu nuorten päihteidenkäytön muutoksella, koska siihen ei ollut aihetta.

Tämän tutkimuksen tulokset kertovat nuorten päihteidenkäytöstä tiettynä ajanjaksona yhden sanomalehden kuvaamana. Aloittaessani tutkimuksen tekemistä pohdin myös useamman kuin yhden sanomalehden kirjoitusten käyttämistä aineistona. Nyt näen hyvänä valintana, että olen keskittynyt vain yhden valtakunnallisen sanomalehden kirjoituksiin. Tämä mahdollisti useamman vuoden ottamisen mukaan ilman, että kirjoitusten määrä olisi tullut liian suureksi pro gradu - tutkielman aineistoksi. Erityisesti alkoholiveron alentamiseen liittyvien kirjoitusten osalta kolmen vuoden ajanjakso oli hyvä ratkaisu, koska se mahdollisti tilanteen kehittymisen näkemisen.

Tutkimusprosessin aikana oli aikoja, jolloin olisin toivonut löytäväni nuorten päihteidenkäyttöä koskevasta kirjoittelusta hieman vähemmän ristiriitaisuuksia. Pohtiessani asiaa enemmän pystyin hyväksymään ristiriitaisuuksien runsauden aineistossani ja aloin pitää sitä tärkeänä tuloksena. Ristiriitaisuuksia voi selittää, että nuorten päihteidenkäyttö on hyvin monipuolinen ilmiö ja useilla toimijoilla on siihen mielipiteitä.

Nuorten päihteidenkäyttöä määritellään kirjoituksissa sosiaalisesti ongelmaksi johon täytyy vaikuttaa erilaisin keinoin. Myös sosiaalityötä tarvitaan tässä vaikuttamisessa. Kirjoituksissa kuitenkin esiintyy myös positiivista kuvailua nuorten päihteidenkäytöstä ja kirjoitusten voidaan tulkita kertovan, että nuorten päihteidenkäyttöä sosiaalisena ongelmana ei ole syytä liioitella. Tutkimusprosessin aikana kohtasin työssäni nuorten päihteidenkäyttöä ja koen, että tämän tutkimuksen tekemisen kautta saamastani tiedosta oli minulle hyötyä käytännön työssä.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi (2002) Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 26. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Alkoholilaki 30.5.1997/486.
- Ahlström, Salme (2001) Nuoret ja päihteet. Julkaisussa Taskinen Sirpa (toim.) ”Huono ennuste”: Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Helsinki: Stakes, aiheita 10/2001.
- Ahlström, Salme & Metso, Leena & Tuovinen, Eeva Liisa (2002) Mikä lisää nuoren riskiä tupakoida, humaltua ja kokeilla marihuanaa? Yhteiskuntapolitiikka 67 (5), 423-429.
- Ahonen, Jukka (2005) Päihdehuoltoa rakentamassa - A-klinikkasäätiö 1955-2005. Helsinki: A-klinikkasäätiön raporttisarja 51.
- A-klinikkasäätiö (2000) Meitä on moneen junaan: juhlakirja 30-vuotiaalle nuorisoasematyölle. Helsinki: A-klinikkasäätiön raporttisarja 34.
- Christie, Nils & Bruun, Kettil (1984) Hyvä vihollinen. Huumausainepolitiikka Pohjolassa. Suom. Markku Quintus. Oslo: Universitetsforlaget.
- Cohen, Stanley (1972) Folk Devils and moral panics. Lontoo: McGibbon & Kee.
- Hakkarainen, Pekka (1992) Suomalainen huumeekysymys. Huumausaineiden yhteiskunnallinen paikka Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Helsinki: Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja 42.
- Hakkarainen, Pekka & Tigerstedt, Christoffer (2002) Ristiriitojen huume politiikka - huumeongelman normalisaatio Suomessa. Teoksessa Heikkilä, Matti & Kautto, Mikko (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2002. Helsinki: Stakes, 250-269.
- Hallitusohjelma 2007. www.aka.fi/strategiat. Viitattu 1.6.2009.
- Harrikari, Timo (2008) Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 87.
- Huoponen, Kaarina (2001) Päihteiden käytön ehkäisy. Opas koulujen ja sidosryhmien yhteistyöhön. Helsinki: Opetushallitus.
- Huumausainelaki 8.4.2011/322.
- Huumehoidon tietojärjestelmä. Päihdehuollon huumeasiakkaat (2008) www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet. Viitattu 22.9.2009

Huumetilanne Suomessa (2006)

www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet. Viitattu 22.9.2009.

Huumetilanne Suomessa (2008)

www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet. Viitattu 1.5.2009.

Jaatinen, Jaana (2000) Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina.

Helsinki: Stakes, raportteja:251.

Jaatinen, Jaana & Kaukonen, Olavi & Warsell, Leena & Halmeoja, Matti ja Ahtola, Raija (1998)

Huumeet ja kouluyhteisö. Konstruktionistinen tapaustutkimus. Helsinki: Stakes, tutkimuksia 91.

Johansson, Thomas (2000) Moral panics revisited. *Young* 1(8), s.22-35.

Jokiranta, Kari (2008) Konkretisoituva uhka. *Ilkka-lehden huumekirjoitukset vuosina 1970–2002*.

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja.

Karlsson, Thomas & Raitasalo, Kirsimarja & Holmila, Marja (2007) Alaikäisten

alkoholihankintojen sietämätön helppous. Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) Nuoret ja

alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura &

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja: 75.

Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka (toim.) (2002) Huumeidenkäyttäjä hyvinvointivaltiossa.

Helsinki: Gaudeamus, 167–192.

Kekoni, Taru (2007) Kannabiksen käyttö,yhteiskunnallinen reagointi ja siihen vastaaminen.

Kannabisaktivistien näkökulma.

Kekoni, Taru & Kitinoja, Manu & Pösö, Tarja (2008) Erityinen huolenpito koulukodeissa.

Helsinki: Stakesin raportteja 36/2008.

Kouluterveyskysely. <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely>.

Viitattu 2.5.2009.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Laukkanen, Eila & Shemeikka, Sirpa & Viinamäki, Heimo & Pölkki, Pirjo & Lehtonen, Johannes

(2001) Heavy drinking is associated with more severe psychosocial dysfunction among girls than boys in Finland. *Journal of adolescent health* 28(4), 270 – 277.

Lavikainen, Hanna (2007) 14 – 16-vuotiaiden nuorten ilmoittamat alkoholihaitat. Teoksessa

Christoffer Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura &

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja: 75.

- Leisto, Leila & Tuomikoski-Koukkula Suvi (2005) Tyttöjä pohjoisen yössä. Tyttöjen kokemuksia päihteiden käytöstä sekä sosiaalityöntekijän ja poliisin interventioista. Rovaniemi Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 49
- Lintonen, Tomi (2001) Drinking patterns among finnish fourteen year-olds from 1977 to 1999. Tampere: Tampere University Press, Acta Universitatis Tamperensis 832.
- Lähteenmaa, Jaana (2007) Jos alkoholinkäyttö olisikin ”out”. Teoksessa Christoffer Tigerstedt (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja: 75.
- Mahkonen, Sami (2003) Lastensuojeluilmoitus. Jyväskylä: Edita.
- Maxwell, Kimberly A. (2002) Friends: the role of peer influence across adolescent risk behaviors. *Journal of Youth and Adolescence* 31 (4), 267-277.
- Murto, Lasse (2002) Päihdehuollon suomalainen malli kansainvälistyvässä ympäristössä. Teoksessa Olavi Kaukonen & Pekka Hakkarainen(toim.) Huumeidenkäyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus, 167-192.
- Määttä, Paula (1975) Katsaus nuorison huumausaineiden käyttöön 1960- ja 1970-luvulla. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja: 255.
- Oppilaan hyvinvointi ja oppilashuolto. (2002) Helsinki: Opetusministeriön työryhmien muistioita 13:2002.
- Piispa, Matti (1999) Alkoholi, huumeet ja media. Viisi tapaustutkimusta päihdevalistuksen mahdollisuuksista. Helsinki: Terveiden edistämisen keskus.
- Piispa, Matti (2001) Sanomalehtien tarjoamat huumeviestit. *Yhteiskuntapolitiikka* 66:5, 463–470.
- Pirskanen, Marjatta (2007) Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Kuopio: Kuopion yliopiston julkaisuja, yhteiskuntatieteet: 140.
- Planting, Niina (2003) Päihdeongelmainen lapsi ja päihdehoito. Päihdeongelmista selvinneiden ajatuksia saamastaan avusta. *Sosiaalityön Pro gradu-tutkielma*. Tampereen yliopisto.
- Pohjola, Anneli (2001) Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa *Vallattomat marginaalit*. Nuorisotutkimuseura.
- Rantanen, Teemu (1997) Lehtien huumekirjoittelu. Mihin on unohtunut sosiaalinen ja psykologinen näkökulma? *Alkoholipolitiikka* 62:3, 201–215.

Rimpelä, Arja & Rainio, Susanna & Huhtala, Heini & Lavikainen, Hanna & Pere, Lasse & Rimpelä, Matti (2007) Nuorten terveystapatutkimus. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:63.

Salasuo, Mikko (2004) Huumeet ajankuvana. Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa. Helsinki: Stakes, tutkimuksia 149.

Salasuo, Mikko (2003) Tajunnan kumous-ensimmäinen huumeaalto. Teoksessa Matti Peltonen, Vesa Kurkela & Visa Heinonen (toim.) Arkinen kumous. Suomalaisen 60-luvun toinen kuva. Jyväskylä: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Salasuo, Mikko & Rantala, Kati (2002) Huumeiden viihdekäyttö ajankuvana. Teoksessa Olavi Kaukonen & Pekka Hakkarainen (toim.) Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Gaudeamus.

Sanoma konserni. Tuotteet ja palvelut. Sanomalehdet. (2011)
www.sanoma.com. Viitattu 9.5.2011.

Seppälä, Pauliina (2003) Havaintoja huumeista. Tutkimus uusien huumeilmiöiden varhaisena tunnistajana. Helsinki: Stakes, raportteja 275.

Seppälä, Pauliina & Mikkola, Tomi (2004) Huumeet Internetissä ja nuorisokulttuureissa. Havaintoja huumeiden merkityksistä ja riskikäsitteistä käyttäjäpiireissä. Helsinki: Stakes, raportteja 287.

Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko (2004) ”Hirveesti tekijänsä näköistä”: koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Helsinki: Finn lectura.

Sirola, Kirsi (2004) Porilaisten yhdeksäsluokkalaisten ja kasvattajien käsityksiä nuorten alkoholinkäytöstä ja alkoholinkäytön ehkäisystä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Soikkeli, Markku (2002) Miten puhua huumeista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Tammi, Tuukka (2005) Suomalainen huumepolitiikka.
<http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut>. Viitattu 1.5.2009.

Taskinen, Sirpa (toim.) (2001) ”Huono ennuste”: mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen? Helsinki: Stakes, 10/2001.

Taskinen, Sirpa (2004) Lasten psykososiaaliset palvelut ja lastensuojelu. Teoksessa Annamajja Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi.

Tigerstedt, Christoffer (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumeututkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja: 75

Törrönen, Jukka (2002) Lehdistön huume poliittinen asennoituminen vuosina 1993–2000. Yhteiskuntapolitiikka 67 (6) 523-538.

Virokannas, Elina (2004) Normaalin rajan molemmilla puolilla: tutkimus huumehoitoyksikön nuorten identiteettien rakentumisesta. Helsinki: Stakes, tutkimuksia 144.

Vuorinen, Kari & Torkkola, Sinikka (1998) Lapsijuopot eduskunnassa ja mediajulkisuudessa. Kaksi tutkimusta alaikäisten alkoholin käytöstä. Helsinki: Stakes, aiheita 29/1998.

Winter, Torsten (2004) Nuorten raittius ja siihen vaikuttavat tekijät. Helsinki: Helsingin yliopisto, kansanterveystieteen julkaisuja: 182.